

อนุสรณ์ งานบำเพ็ญกุศลประชุมเพลิงศพ

พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน

อดีตเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์

วันอาทิตย์ ที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

หนังสืออนุสรณ์นี้ พ่อดวงแก้ว แม่บัวใย โพธาเจริญ พร้อมลูกหลาน เจ้าภาพจัดพิมพ์ เป็นบรรณาการ แจกในงานบำเพ็ญกุศล ประชุมเพลิงศพ พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน

คำนำ

ในงานประชุมเพลิงศพ พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน อดีตเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์ ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ในวันที่ ๒๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๔๑

คณะภิกษุสามเณรวัดอุโมงค์ คณะศรัทธาวัดอุโมงค์ และพ่อดวงแก้ว แม่บัวใย โพธาเจริญ ซึ่งเป็นญาติเห็นสมควรจัดพิมพ์หนังสืออนุสรณ์เพื่อแจกเป็นธรรมบรรณาการแก่ท่านที่มาร่วมงานประชุมเพลิงศพ และเพื่อเป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทิตาธรรมต่อตุ๊ลุงคำแสน ยสวฑฺฒโน ผู้เคยเป็นร่มโพธิ์ร่มไทร ตลอดเวลาที่ตุ๊ลุงเจ้ายังมีชีวิตอยู่ หวังว่าหนังสือเล่มนี้คงจะเป็นประโยชน์แก่ท่านตามสมควร

ด้วยบุญกุศลที่ตุ๊ลุงเจ้าได้บำเพ็ญมาเพื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ และด้วยบุญกุศลที่ศรัทธาพุทธศาสนิกชน ศิษยานุศิษย์ ได้พร้อมใจกันทำบุญอุทิศกุศลน้อมถวายแล้วนั้น จงเป็นพลวปัจจัย ช่วยน้อมจิตวิญญาณของตุ๊ลุงเจ้าให้ได้ไปเสวยสุขในสุคติภพด้วยเทอญ

คณะศิษยานุศิษย์
คณะศรัทธาวัดอุโมงค์

พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน

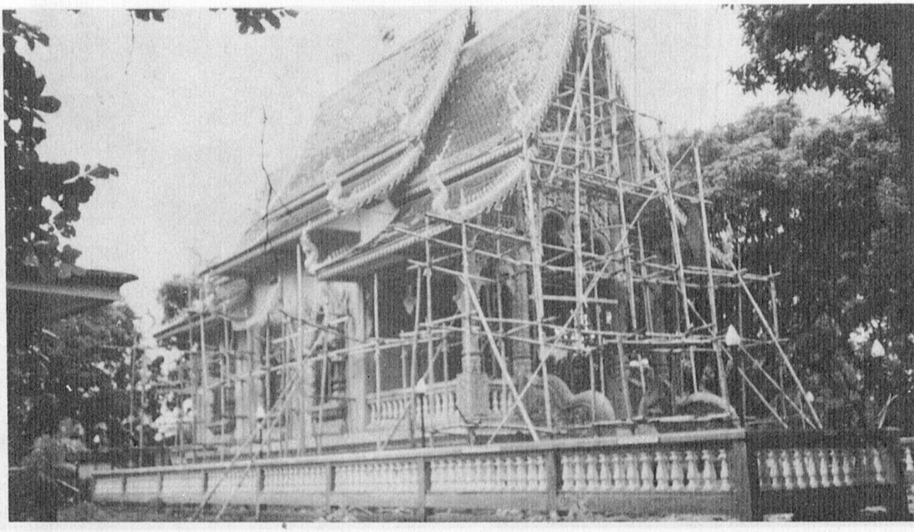
ผลงานของพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน

เป็นประธานสร้างวิหาร พ.ศ. ๒๕๓๔ - ๒๕๓๕

วันที่ ๒๓ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๕ พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน
และศรัทธาวัดอุโมงค์ ทำพิธียกช่อฟ้าวิหาร

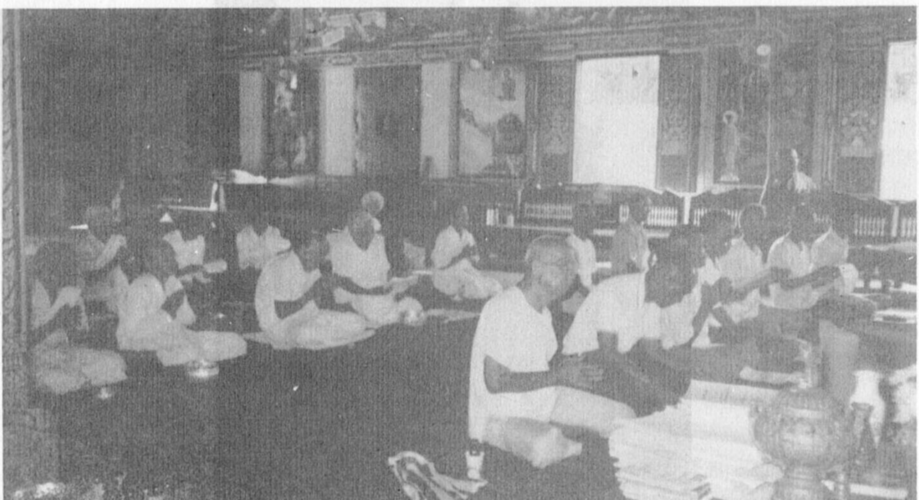
อุโบสถที่ท่านพระครูคำแสน ได้วางรากฐานก่อสร้างยังไม่ทันเสร็จ

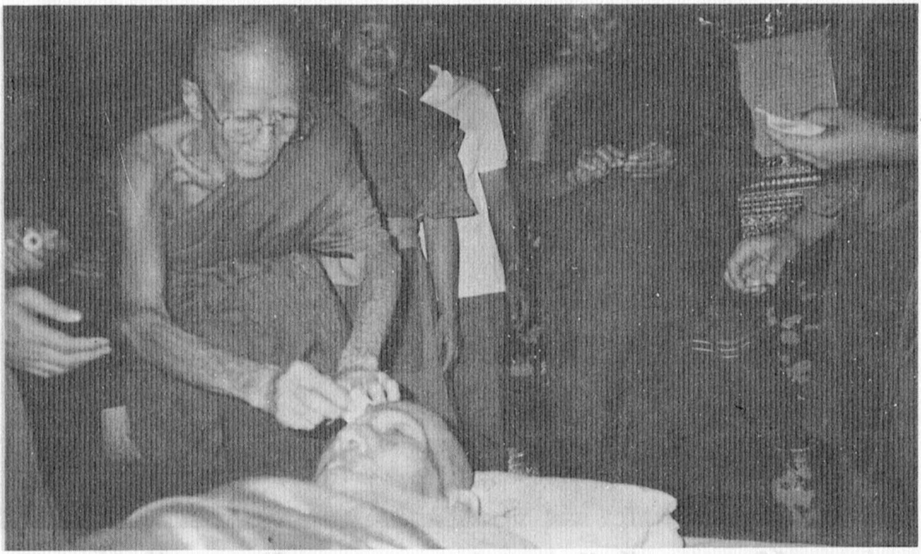
อุโบสถสร้างเสร็จเรียบร้อย และได้ทำบุญฉลอง
เมื่อวันที่ ๓ - ๔ - ๕ เมษายน ๒๕๔๐

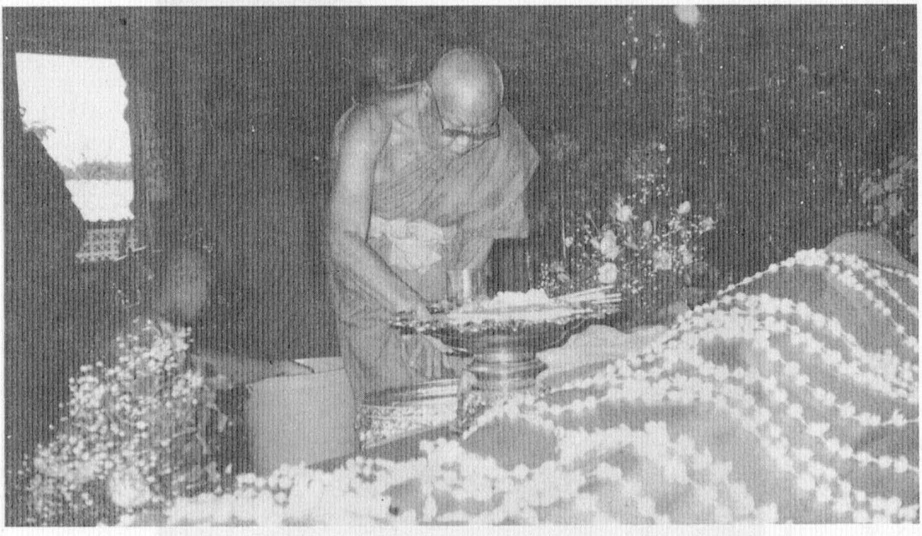
ทำบุญสืบชาตา ครั้งเมื่อได้รับพระราชทาน
เป็นพระครูชั้นประทวนสมณศักดิ์ วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๓๕

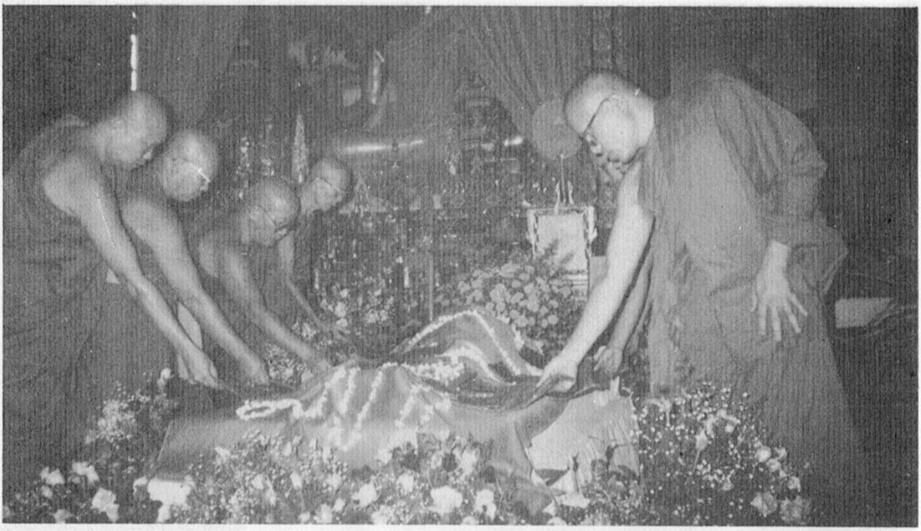
อุบาสกอุบาสิกา ที่มาปฏิบัติธรรมในวันพระระหว่างพรรษา

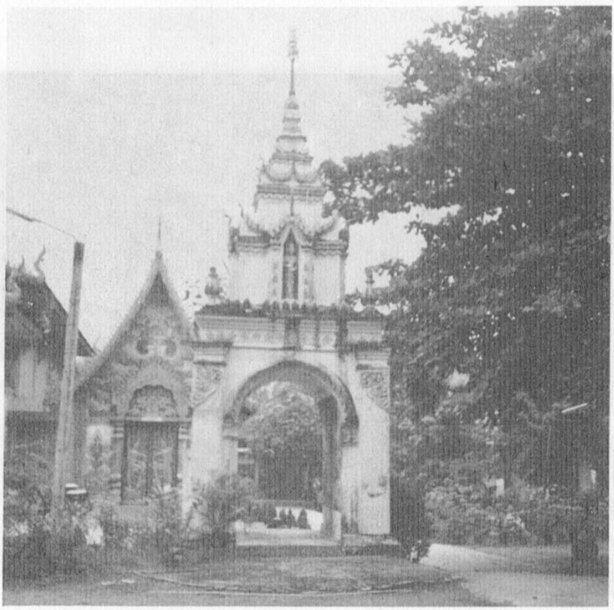
พระครูมงคลวรเวช และคณะสงฆ์ ปิดทองสรีระศพ พระครูคำแสน

พระครูวิจิตรสิกขการ เจ้าคณะตำบลอุโมงค์
เป็นประธานรดน้ำศพ

พระสงฆ์พิจารณาผ้าบังสุกุล ก่อนอาราธนาสรีระศพเข้าสู่โลงศพ

ประตูโขงสร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕
ท่านพระครูคำแสน ขอให้ช่วยกันอนุรักษ์ไว้

ประวัติ

พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน

อดีตเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์
ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

สถานภาพเดิม

ชื่อ คำแสน นามสกุล หมื่นเจริญ เกิดเมื่อ วันพุธ ที่ ๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๖๘ ณ บ้านอุโมงค์ หมู่ที่ ๑ ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นบุตรคนเดียวของ พ่อก้อน แม่ผา หมื่นเจริญ

บรรพชา

บรรพชา เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๗๘ ณ วัดอุโมงค์ ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พระครูประศาสน์สุตาคม วัดจามเทวี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นพระอุปัชฌาย์

อุปสมบท

เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๘ ณ พัทธสีมาวัดอุโมงค์ ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พระครูประศาสน์สุตาคม วัดจามเทวี ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นพระอุปัชฌาย์ พระอธิการสุวรรณ สุวณฺโณ เจ้าอาวาสวัดสุวรรณาราม ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นพระกรรมวาจาจารย์ พระมหามนูญมงฺคโล วัดสุวรรณาราม ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นพระอนุสาวนาจารย์

วิทยฐานะ

– พ.ศ. ๒๔๙๗ การศึกษาสามัญ สำเร็จชั้นสูงสุด ป.4 โรงเรียนบ้านอุโมงค์คันธาราษฎร์วิทยาทาน

- พ.ศ. ๒๔๘๕ การศึกษาพระปริยัติธรรม สอบได้นักธรรมชั้นตรี จากสำนักเรียนวัดป่าเห็ว สนามหลวงอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

งานปกครอง

ได้รับแต่งตั้งให้เป็นพระสังฆาธิการ คือเป็นเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์ ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ตั้งแต่ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๘

สมณศักดิ์

วันที่ ๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้รับพระราชทานเป็นพระครูชั้นประทวนสมณศักดิ์

งานการเผยแผ่

- เป็นพระนักเขียนธรรมวัตรเป็นภาษาลานนา และเป็นนักเทศน์ธรรมวัตรภาษาลานนาได้ทุกกรณี
- จัดให้มีการประกอบพิธีในวันสำคัญของพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา
- อำนวยความสะดวก สนับสนุนการจัดการอบรมศีลธรรม ของคณะสงฆ์ทุกระดับที่จัดให้มีขึ้นทุกครั้ง
- จัดให้มีการเทศน์ธรรม การฝึกสมาธิ แก่อุบาสกอุบาสิกา ศรัทธาประชาชนทุกวันพระ

งานสาธารณูปการ

- พ.ศ. ๒๕๐๗ ร่วมกับพระครูบุญชู ขตฺติโย สร้างกุฏิ ๒ ชั้น ขึ้น ๑ หลัง สิ้นทุนทรัพย์ ๘๑๒,๓๕๙ บาท (แปดแสนหนึ่งหมื่นสองพันสามร้อยห้าสิบเก้าบาทถ้วน)

- พ.ศ.๒๕๑๒ ร่วมกับพระครูบุญชู ขตฺติโย สร้างเจดีย์ ๑ องค์ สิ้นทุนทรัพย์ ๕๖,๐๐๐ บาท (ห้าหมื่นหกพันบาทถ้วน)

- พ.ศ.๒๕๒๒ ร่วมกับพระครูบุญชู ขตฺติโย สร้างศาลาการเปรียญชั้นเดียว ๑ หลัง สิ้นทุนทรัพย์ ๙๕๒,๓๑๕ บาท (เก้าแสนห้าหมื่นสองพันสามร้อยสิบห้าบาทถ้วน)

- พ.ศ.๒๕๓๓ เป็นประธานพัฒนาสุสานบ้านอุโมงค์ เช่น สร้างศาลาที่ประกอบพิธีทางศาสนา สร้างห้องน้ำห้องส้วม สร้างเชิงตะกอนเผาศพ สร้างทางเดินเทคอนกรีตเสริมเหล็ก สิ้นทุนทรัพย์ ๒๕๐,๐๐๐ บาท (สองแสนห้าหมื่นบาทถ้วน)

- พ.ศ.๒๕๓๔ เป็นประธานก่อสร้างวิหาร สิ้นทุนทรัพย์ ๓,๕๐๐,๐๓๕ บาท (สามล้านห้าแสนสามสิบห้าบาทถ้วน)

- พ.ศ.๒๕๓๔ เป็นประธานสร้างศาลาบาตร ๑ หลัง สิ้นทุนทรัพย์ ๑๕๑,๘๐๐ บาท (หนึ่งแสนห้าหมื่นหนึ่งพันแปดร้อยบาทถ้วน)

- พ.ศ.๒๕๓๘ เป็นประธานสร้างอุโบสถ ตั้งแต่วางรากฐานถึงมุงหลังคา การก่อสร้างได้ประมาณ ๕๐ เปอร์เซ็นต์ ท่านก็มาอาพาธล้มป่วยลงอย่างกระทันหัน คณะศรัทธาจึงได้นำท่านไปรักษาที่โรงพยาบาลแมคคอร์มิค เชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๒๐กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๓๘ แพทย์ตรวจวิจัยพบว่าท่านเป็นโรคสมองฝ่อ โรคหัวใจ โรคทางเดินหัวใจ ประกอบกับท่านมีอายุมากไม่สามารถต้านทานโรคได้ จึงทำให้ร่างกายท่านทรุดลงอย่างรวดเร็ว แต่ท่านก็ยังมีสติมั่นคงได้ขอร้องให้เอาตัวท่านกลับพักฟื้นที่วัด เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๘ พอถึงวันเสาร์ที่ ๑๒ สิงหาคม พ.ศ.๒๕๓๘ ตรงกับวันแรม ๒ ค่ำ เดือน ๑๑ เหนือ ตอนเช้าเวลา ๐๗.๓๒ น. ท่านพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน ก็ได้ถึงแก่มรณภาพ รวมสิริอายุได้ ๗๐ ปี ๕๐ พรรษา

อนุสติกถา

*ก่*อนอื่น ขอแสดงความเสียใจกับ คณะศิษยานุศิษย์และคณะศรัทธาวัดอุโมงค์ ที่ได้สูญเสียท่านพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน อดีตเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์ไป ท่านพระครูคำแสน ท่านเป็นพระเถระที่มีพรรษามากองค์หนึ่ง เป็นรัตตัญญูบุคคลองค์หนึ่ง เป็นพระสมถะพูดน้อย สันโดษ แต่ท่านก็ได้ร่วมกับเจ้าอาวาสองค์ก่อน มาจนถึงท่านได้เป็นเจ้าอาวาส ได้พัฒนาวัดวาอารามให้เจริญรุ่งเรืองมาโดยตลอด เช่น วิหาร ศาลา ปรับปรุงสุสานบ้านอุโมงค์ และสร้างอุโบสถไม่ทันสำเร็จ ท่านก็ได้มรณภาพไป เหตุนี้ เราท่านทั้งหลายที่มีชีวิตอยู่ก็อย่าได้ประมาท ในวัย ในชีวิต ในความไม่มีโรค หาโอกาสสร้างคุณงามความดีไว้ตามควรแก่ฐานะ เมื่อมรณภัยมาถึงเราก็จะมีบุญกุศล คุณงามความดี ติดตนไปสู่ในทางที่ดีต่อไป

ด้วยบุญกุศลคุณความดี ที่ท่านพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน และบุญกุศลที่ศิษยานุศิษย์ คณะศรัทธาได้กระทำแล้ว อุทิศไปถวาย ก็ขอให้บุญกุศลความดีนั้นรวมกันเป็นพลวปัจจัย นำดวงวิญญาณของท่านพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน ไปสู่สุคติด้วยเทอญ

พระราชมหาเจติยาภิบาล
เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัย
รองเจ้าคณะจังหวัดลำพูน

คำไว้อาลัยแด่

พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน

อดีตเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์ จังหวัดลำพูน

พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน ท่านได้ใช้ชีวิตของท่านอยู่ในผ้ากาสาวพัตเป็นระยะเวลาอันยาวนาน บวชเป็นสามเณรที่วัดอุโมงค์ ๘ พรรษา อุปสมบทเป็นพระภิกษุ ๕๑ พรรษา รวมอายุที่อยู่วัดได้ ๕๙ ปี ใช้ชีวิตคฤหัสถ์เพียง ๑๒ ปี เท่านั้น นับว่าท่านได้เสียสละชีวิตของท่าน เพื่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง โลกีย์วิสัยท่านไม่เคยได้สัมผัสเลย นับตั้งแต่บรรพชาเป็นสามเณร เมื่ออายุได้เพียง ๑๒ ปี ก็เพียรพยายามศึกษาเล่าเรียนอยู่ในธรรมวินัย บำเพ็ญศีล สมาธิ ปัญญาอยู่ในสมณวิสัยบันเทาความโลภ โกรธ หลง อดทน ต่อกิเลสที่มารบกวนจิตใจ อยู่ปฏิบัติวัตร ครูบาอาจารย์ จนอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์จึงอุปสมบทเป็นภิกษุเป็นที่รักของอาจารย์เป็นที่เคารพนักถือของศรัทธาประชาชนเป็นอย่างยิ่ง จนกระทั่งพระครูบุญชู ขตฺติโย เจ้าอาวาสได้มรณภาพลง จึงได้รับการแต่งตั้งได้ดำรงตำแหน่ง เป็นเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์ขึ้นในปี พ.ศ.๒๕๒๘ เป็นต้นมาโดยลำดับ

ท่านพระครูคำแสน ได้พยายามทำหน้าที่ของเจ้าอาวาสให้สมบูรณ์ในด้านการปกครอง ท่านตั้งอยู่ในความยุติธรรม ไม่เลือกที่รัก มักที่ชังท่านไม่อคติ ท่านไม่ลำเอียงจนทำให้เสียการปกครอง ด้านการศึกษาท่านก็ได้ส่งเสริมให้อันเตวาสิกได้รับการศึกษาไม่ว่าทางโลกหรือทางธรรม จนบรรดาลูกศิษย์ทั้งหลายเหล่านั้นได้มีหน้าที่การงานเป็นหลักเป็นฐาน เป็นข้าราชการมีชื่อเสียงเรืองนามกันมาก ทั้งนี้อาศัยท่านส่งเสริมเสียสละ

นั่นเอง ทางด้านก่อสร้างปรับปรุงวัด ในสมัยท่านเป็นเจ้าอาวาสนี้ได้ปรับปรุงบูรณะและก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัดอุโมงค์เป็นอย่างดีจนทำให้วัดอุโมงค์นั้นได้เจริญรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว จนเป็นที่กล่าวขานกันอย่างแพร่หลาย จนได้รับพระราชทานเป็นพระครูชั้นประทวนสมณศักดิ์ ในด้านการเผยแผ่ท่านพระครูคำแสน ท่านชำนาญในด้านภาษาล้านนา เป็นอย่างดีจึงเทศน์คัมภีร์ให้ศรัทธาได้รับฟังเป็นที่เลื่อมใสเมื่อได้ฟังท่านเทศนา ศรัทธาวัดอุโมงค์จึงได้ยึดถือเอาคำสอนของท่านปฏิบัติ มีสามัคคีเป็นหนึ่งอันเดียวกันตลอดมา

ด้วยคุณงามความดีที่ท่านพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน ได้กระทำแล้วเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ ขอผลบุญทั้งหลายเหล่านั้น และด้วยอำนาจของคุณพระศรีรัตนตรัยโปรดได้มารวมกันเป็นตบะเดชะ ดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านพระครูคำแสน ได้ไปสิงสถิตย์อยู่ในสัมปรายภพ สุคติสวรรค์ ตามฐานะนั้นจงทุกประการ

พระครูวิสิฐปัญญากร

เจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน วัดบ้านตอง

อนุสสติกถา

ข้าพเจ้าได้รู้จักมักคุ้นกับ หลวงพ่อพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน มานานพอสมควร ท่านเป็นผู้มีเมตตาธรรมสูง และเป็นผู้เปี่ยมล้นด้วยจริยวัตรที่งดงาม ท่านเป็นพระเถระที่สันโดษสมถะ ไม่พูดมากแต่จิตใจดี ท่านได้ช่วยกิจการของวัดอุโมงค์มาโดยตลอดดังปรากฎให้เห็นเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาของทุกท่านเป็นอย่างดี วัดอุโมงค์เป็นวัดที่มีศรัทธาญาติโยมให้การอุปถัมภ์มาก เป็นวัดใหญ่ในระดับตำบล มีเสนาสนะพร้อมมูล เป็นวัดที่สัปปายะ คือ เป็นที่สบายเหมาะสมแก่การประพฤติปฏิบัติธรรมของพระภิกษุ-สามเณร สัปปายะ ๔ ประการ คือ

๑. เสนาสนะสัปปายะ	เสนาสนะที่อยู่อาศัยเป็นที่สบาย
๒. อาหารสัปปายะ	อาหารเป็นที่สบาย
๓. ปุคคลสัปปายะ	บุคคลเป็นที่สบาย
๔. ธัมมสัปปายะ	ธรรมะเป็นที่สบาย

ถ้าท่านทั้งหลายพิจารณาเรื่องความสบายทั้ง๔ประการนี้แล้ววัดอุโมงค์มีความพร้อมในทุก ๆ ด้านก็ด้วยการสร้างสรรค์ จากท่านพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน นั้นเอง ท่านเป็นพระผู้ทรงคุณค่าปรากฎอยู่ในจิตใจของปวงชนอย่างแท้จริง ด้วยปฏิปทาที่ท่านปฏิบัติตามรอยพระพุทธองค์ ขอให้ดวงวิญญาณของท่านจงไปสู่สุคติโลกสวรรค์ ด้วยเทอญ

ด้วยความเคารพ

(พระปิฎกคุณาภรณ์)
เจ้าคณะอำเภอบ้านธิ

อนุสติกถา

ก่อนอื่นขอแสดงความเสียใจต่อคณะสัทธิวิหาริกและคณะศรัทธาสาธุชนทั้งหลาย และคณะสงฆ์ในตำบลอุโมงค์ ที่ได้ทราบข่าวจากคณะศรัทธาวัดอุโมงค์ว่าเมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2538 ตรงกับวันเสาร์ แรม 2 ค่ำ เดือน 11 เวลา 07.32 น. ซึ่งขณะที่ข้าพเจ้ากำลังฉันภัตตาหารเช้าอยู่ก็ได้ยินกริ่งโทรศัพท์จากคณะศรัทธาวัดอุโมงค์ว่าท่านพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน ได้มรณภาพไปเสียแล้ว มาคิดอยู่ในใจว่าจะมีใครหนอที่จะมาดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสแทนท่าน ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นเจ้าคณะตำบลคิดอาลัยหา เพราะท่านพระครูคำแสน ก็เป็นพระเถระรูปหนึ่งในตำบลอุโมงค์เป็นพระที่บรรพชารุ่นราวคราวเดียวกันด้วยและเป็นที่ปรึกษาเคยร่วมกิจการงานคณะสงฆ์ ในเมื่อเวลาคณะศรัทธาชาวบ้านในตำบลจะพัฒนาสุสานป่าช้าต่าง ๆ ในตำบลอุโมงค์ ได้อาราธนาท่านเข้าร่วมปฏิบัติธุดงค์พัฒนาสุสานป่าช้า ท่านก็ได้ไปร่วมทุกครั้ง เพราะนิสัยท่านชอบปฏิบัติและมักจะเกรงใจคนอื่นด้วย และปฏิบัติต่อหน้าที่เจ้าอาวาสตามกฎระเบียบคณะสงฆ์ด้วย ไม่ว่ามีคำสั่งใด ๆ ก็ทำตามทุกอย่าง เช่น ถึงเทศกาลเข้าพรรษาทางคณะสงฆ์จังหวัดลำพูนได้จัดประชุมภาคฤดูพรรษาเดือนละครั้ง ท่านก็ไม่เคยขาดเลย แล้วยังเป็นที่เคารพนับถือของพระภิกษุสามเณรและศิษย์วัดได้เสียสละส่งพระภิกษุสามเณรได้ไปศึกษาเล่าเรียน ท่านก็เป็นผู้อุปการะเอาใจใส่การศึกษาทางโรงเรียนด้วย เพราะฉะนั้นท่านจึงได้รับพระราชทานเป็นพระครูประทวนสมณะศักดิ์ด้วย

เมื่อท่านได้ถึงแก่มรณภาพไปก็คิดเสียว่าเป็นไปตามสังขาร ฉะนั้นคุณงามความดีที่ท่านได้สร้างไว้และคุณงามความดีที่คณะสงฆ์และสัทธิวิหาริกที่ได้บำเพ็ญมาตั้งแต่ต้นจนถึงวาระสุดท้ายก็ขอจงเป็นพลวะปัจจัยนำดวงวิญญาณของท่านไปสู่สุคติด้วยเทอญ

(พระครูวิจิตรสิกขการ)

เจ้าคณะตำบลอุโมงค์

มรณานุสสติ

การถึงแก่มรณภาพของ ท่านพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน นับว่าเป็นการสูญเสียพระมหาเถระที่เจริญด้วยอายุถึง 71 ปี ท่านได้อุทิศกายถวายชีวิตเพื่อพระบวรพระพุทธศาสนามาตั้งแต่เป็นเด็กวัด แล้วบวชเป็นสามเณร จนกระทั่งอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ช่วยสืบต่ออายุของพระพุทธศาสนาจนได้รับความไว้เนื้อเชื่อใจของพระมหาเถระที่เป็นผู้บังคับบัญชาให้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดอุโมงค์ ท่านช่วยรับภาระธุระในทางกิจการของพระศาสนาทั้งด้าน การศึกษา การปกครอง การเผยแผ่ มาด้วยดีโดยตลอด จนได้รับทรงตั้งเลื่อนสมณศักดิ์เป็น พระครูชั้นประทวนสมณศักดิ์จากองค์สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปรินายกเมื่อ พ.ศ.2535 นี่เป็นเครื่องยืนยันว่า ท่านพระครูคำแสน ท่านมีผลงานปรากฏอย่างแน่นอน จึงได้รับการยกย่องดังกล่าว แต่แล้ว เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2538 ท่านก็ได้ถึงแก่มรณภาพลงด้วยโรคชรา จึงนำความเสียใจมาสู่วงการคณะสงฆ์และศรัทธาญาติโยมและศิษยานุศิษย์เป็นอย่างยิ่ง

แต่ถ้าเรามาพิจารณาถึงการจากไปของท่านพระครูอย่างไม่มีวันกลับมาในด้านธรรมะแล้ว ก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของมนุษย์เราทุกรูปทุกนาม คือเมื่อทุกอย่างมีเกิดขึ้นในโลกท้ายที่สุดก็ต้องดับสูญไปตามกาลเวลาและอายุขัย คนเราจากกันไปแล้วก็ไปสู่ทางสองแห่งคือ สุคติ ทางที่ดี และทุคติ ทางที่ชั่ว เรามากันด้วยความว่างเปล่าแบบนุ่งลมห่มฟ้า เมื่อจากไปก็คงไม่มีอะไรติดตัวไปได้เช่นเดียวกัน จะเหลือก็เพียงความดีและความชั่วไว้กับโลกนี้เท่านั้น

คนเราจะสุขจะทุกข์ก็มีผลเท่ากัน จะได้หรือเสียก็มีผลเท่ากัน ความดีและความชั่วเท่านั้นที่ไม่สามารถเท่ากันได้ คนที่คิดได้อย่างนี้ จะเป็นคนที่มีความยิ่งใหญ่ สิ่งที่เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดของคนก็คือ ความสำเร็จในหน้าที่การงานที่ตนเองรับผิดชอบ โดยที่ตั้งใจทำงานไม่ต้องนึกถึงผลมันเกิดผลขึ้นเองตามสิ่งที่เรากระทำ ขอให้ตั้งใจทำงานให้ดีที่สุด แล้วงานนั้นจะสำเร็จ อย่าไปกังวลถึงผลมากนัก เพราะถ้าทำงานใจมัวไปพะวงถึงผลของงานมากเกินไป ในที่สุดผลก็ไม่ได้งานก็เสีย เลยไม่ได้ทั้งงานทั้งผล

ผลงานจะเป็นสิ่งบ่งบอกให้คนอื่นรู้เองไม่จำเป็นต้องโฆษณา ท่านพระครูคำแสน ท่านเป็นพระที่พูดน้อย ทำงานมาก ท่านจึงมีผลงานปรากฏเท่าทุกวันนี้

ขออาราธนาดวงวิญญาณของพระครูท่านจงได้ไปสู่สุคติ สมกับคุณความดีที่พระคุณท่านได้ทำไว้ให้กับพระบวรพุทธศาสนาด้วยเทอญฯ

สิ่งใดใดไม่ใช่ของใครทั้งหมด ไม่ปรากฏว่าใครเป็นเจ้าของ
แม้เฝ้ารักเฝ้าหวงเฝ้าหวังปอง ก็จำต้องทิ้งไว้ในโลกา

ด้วยความเคารพสักการะอย่างยิ่ง

พระครูพิศาลธรรมนิเทศก์
เจ้าอาวาสวัดมหาวัน ลำพูน
รองเจ้าคณะอำเภอเมืองลำพูน
ผู้จัดการโรงเรียนเมธีวุฒิกร ลำพูน

แด่...ท่านพระครู ผู้จากไป

พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน หรือ "ตุ๊ปี้คำแสน" เป็นพระเถระผู้ใหญ่ที่ข้าพเจ้าให้ความเคารพนับถือมากท่านหนึ่ง เพราะชอบในอัธยาศัยไมตรีที่ดีเยี่ยมหลายประการซึ่งมีในตัวท่าน เช่น เป็นผู้ไม่ถือตัวให้ความเป็นกันเองทุกครั้งที่มีโอกาสร่วมกิจกรรมคณะสงฆ์ หรือกิจนิมนต์ไม่ว่าในหรือนอกวัด ท่านเป็นผู้พูดเพราะ (ถึงแม้เสียงจะเบาไปหน่อย) อีกทั้งลักษณะการพูดของท่านก็แฝงด้วยรอยยิ้มแย้มทุกครั้งซึ่งแสดงถึงความจริงใจ เป็นผู้มีน้ำใจและให้โอกาสกล่าวคือ ทุกครั้งที่มีโอกาสไปพบท่านที่วัด ท่านจะนิมนต์ให้นั่ง ให้น้ำดื่ม หรือบางทีในกิจนิมนต์ท่านจะมอบโอกาสให้พูดกับเจ้าภาพหรือศรัทธาญาติโยมแทนตัวท่าน ซึ่งข้าพเจ้ารับสนองตอบด้วยความเต็มใจ สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของอัธยาศัยไมตรีอันดีที่มีในความเป็นพระเถระของท่าน ที่ข้าพเจ้าได้สัมผัสและประสพมาด้วยตัวเอง แต่ตุ๊ปี้คำแสน เป็นพระสงฆ์ในกลุ่มของผู้เกิดมาแล้วโชคดีน้อย กล่าวคือท่านมีโรคประจำตัวหลายโรค ตลอดชีวิตสมณเพศช่วงหลังของท่านต้องล้มป่วยกระเสาะกระแสะและเข้ารักษาตามสถานพยาบาลหลายครั้ง แต่อาศัยบุญราศีคุณความดีของท่านที่ประพฤติอยู่จึงสามารถประคับประคองชีวิตฝ่ากระแสแห่งความเป็นผู้มีโชคไม่ค่อยดีนั้นมาถึง ๗๐ ปี ๕๐ พรรษา

เมื่อทราบข่าวถึงการมรณะกรรมของท่านพระครูคำแสน ข้าพเจ้าตลอดถึงพระสงฆ์ทั่วไป รู้สึกสะเทือนใจและอาลัยในตัวของท่านผู้จากไปอย่างมาก แต่ก็พยายามทำใจโดยนึกถึงหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงตรัสสอนไว้ว่าเป็นกฎของอนิจจังประจำทุกสังขารว่า ***"มีเกิดที่ไหน มีตายเท่านั้น"*** หรือ ***"มีเกิดเท่าไร มีตายเท่านั้น"*** เป็นต้น

บัดนั้นจนถึงบัดนี้ พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน หรือตุ๊ปี้คำแสน พระเถระผู้อยู่ในดวงใจของศิษยานุศิษย์และศรัทธาญาติโยม ได้ละสังขารอย่างสงบลาโลกไปแล้วสู่สุคติภพ ตามอำนาจแห่งอานิสงส์แห่งบุญกุศล คุณงามความดีที่ท่านได้สั่งสมไว้ตลอดชนม์ชีพของท่าน และจากศรัทธาสาธุชนทั้งหลายที่ทำถวายเพื่อท่าน ถึงแม้ท่านจะจากโลกนี้ไปแล้ว จากวัดอุโมงค์ จากศิษยานุศิษย์ และจากศรัทธาญาติโยมไปแล้วตั้งแต่ปี 2538 แต่สรีระร่างกายอันหาจิตวิญญาณ ครองไม่ได้นั้นยังถูกเก็บรักษาไว้ภายในวิหารของวัดอุโมงค์ และได้รับการบำเพ็ญกุศลเป็นระยะตลอดมายังสร้างกำลังใจยังสร้างความอบอุ่นให้กับวัด ให้กับพระภิกษุ-สามเณร ศิษยานุศิษย์และศรัทธาญาติโยมได้ดี เสมือนท่านยังอยู่ไม่จากไปไหน ต่อเมื่อการประชุมเพลิงเผาผลาญสรีระของท่านให้มอดไหม้ผ่านพ้นไปเมื่อใด ทุกอย่างจะอ้างว้างเงียบเหงาว้าเหว่อย่างไม่คาดคิดเหลือไว้ให้เป็นอนุสรณ์อีกนานวัน แต่ถึงอย่างไรสักวันหนึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวก็จะก้าวเข้าสู่ความเป็นปกติ ทิ้งไว้ซึ่งอนุสรณ์ คุณงามความดีที่จารจารึกไว้ในจิตสำนึกของทุกคน และกลายเป็นตำนานเล่าขานบันทึกไว้เป็นประวัติแห่งปูชนียบุคคล ของวัดอุโมงค์ไปชั่วกาลนาน

ด้วย อำนาจแห่งบุญกุศลคุณงามความดีที่พระครูท่าน ได้ประกอบชอบธรรมไว้ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านสู่สุคติสวรรค์ชั่วนิรันดร์กาล เทอญ ฯ

ด้วยเคารพและอาลัยยิ่ง

พระสมบูรณ์ วชิรญาโณ
รองเจ้าคณะตำบลอุโมงค์

คำไว้อาลัย

แด่ หลวงพ่อท่านพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน

อดีตเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์

ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

ท่านพระครูคำแสน ล่วงลับ ดับชีพแล้ว
เหมือนดวงแก้ว ริบหรี่แสง ทุกแห่งหน
เหลือแต่คุณงาม ความดี ที่เป็นผล
สาธุชน และเหล่าศิษย์ เศร้าจิตใจ
ขอวิญญาณ ของหลวงพ่อ ผู้ประเสริฐ
ไปบังเกิด ในภพดี ที่สดใส
แม้นสถิตย์ หรือสถาน วิมานใด
ของจงได้ สุขสันต์ แดนนั้นเทอญ

น้อมด้วยจิตคารวะ

ถวิล ณ เชียงใหม่

ศรีโพธาราม อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

ประพันธ์ในนามของศิษยานุศิษย์ ทุกคน

ไว้อาลัยแด่...
ท่านพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน

ตอนเช้า เวลา 07.32 น. ของวันเสาร์ที่ 12 สิงหาคม พ.ศ.2538 วันนั้นตรงกับวันแม่แห่งชาติพอดี คณะศรัทธาบ้านอุโมงค์ ได้ทราบข่าวการมรณภาพของตุ๊ลุงคำแสน ยสวฑฺฒโน คณะศรัทธารู้สึกตกใจและเศร้าเสียใจเป็นอย่างมาก ที่ต้องสูญเสียตุ๊ลุงไป เพราะตุ๊ลุงเป็นพระสงฆ์ที่น่าเคารพนับถือ มีคุณธรรมคือพรหมวิหาร 4 ที่ท่านปฏิบัติต่อศิษยานุศิษย์ และศรัทธาญาติโยมมาโดยตลอด นอกจากนั้นตุ๊ลุงยังเป็นพระนักพัฒนา สร้างสิ่งอันเป็นประโยชน์ไว้กับสังคมนี้เป็นอันมาก ก่อนที่ท่านจะละสังขารจากพวกเราไป ท่านได้ริเริ่มก่อสร้างอุโบสถ แต่ก็ยังไม่ทันจะแล้วเสร็จ ท่านก็มามรณภาพไปเสียก่อนในขณะที่ท่านเริ่มมีอาการไม่สบายท่านเคยปรารภว่า "เราคงมีบุญได้เห็นงานทำบุญปอยหลวงอุโบสถหลังใหม่" บัดนี้ตุ๊ลุงละสังขารไปแล้ว เหมือนกับศิษยานุศิษย์และบรรดาศรัทธาญาติโยม ขาดร่มโพธิ์ร่มไทรที่เคยกราบไหว้สักการะ จึงมีแต่ความอาลัยต่อตุ๊ลุง ขอกุศลผลบุญที่ตุ๊ลุงได้ปฏิบัติบำเพ็ญมาตลอดจนสิ้นอายุขัย และคณะศิษยานุศิษย์ศรัทธาญาติโยมได้บำเพ็ญอุทิศถวาย ขอจงได้มารวมกันเป็นตบะเดชะส่งเสริมบารมีธรรมให้ตุ๊ลุงได้รับ และเสวยผลในสัมปรายภพด้วยเทอญ

พฤษภกาสร อีกกุญชร อันปลดปลง
โททนต์เสน่งคง สำคัญหมาย ในกายมี
นรชาติวางวาย มลายสิ้น ทั้งอินทรีย์
สถิตย์ทั่ว แต่ชั่วดี ประดับไว้ ในโลกา.

ดวงแก้ว แสนเจริญ

ในนามคณะศรัทธาและศิษยานุศิษย์ทุกคน

ตำนานวัดอุโมงค์

ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

วัดอุโมงค์ซึ่งตั้งอยู่ในเขตของจังหวัดลำพูน เป็นโบราณสถานที่มีประวัติและมีอารยธรรมสืบทอดมายาวนาน แม้ว่าจะมีหลักฐานทางตำนานไม่สู้จะละเอียดนัก ซึ่งต้องอาศัยการศึกษาค้นคว้าสอบถามท่านผู้เฒ่าผู้มีวัยวุฒิสูงหลายๆ ท่านในท้องถิ่นบ้าง จากการสังเกตุที่ได้พบเห็นวัดร้างซึ่งมีหลักฐานเป็นซากวัดร้างที่เก่าแก่หลงเหลืออยู่หลาย ๆ แห่ง อยู่ใกล้ ๆ กับบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านอุโมงค์บ้าง จึงทำให้เข้าใจว่าในสมัยบรรพบุรุษของพวกเราชาวไทย ถือว่าการสร้างวัดเป็นสิ่งสำคัญเหมือนกับการสร้างพระราชวัง จากหลักฐานเหล่านี้เอง ย่อมเป็นเครื่องบ่งบอกให้เห็นเด่นชัดว่า บรรพบุรุษของเรามีใจมั่นคงในพระพุทธศาสนา มีจิตใจสูงส่งแน่วแน่อยู่ในศีลธรรม ประพฤติปฏิบัติอยู่ในกรอบของจารีตประเพณีอันดีงาม ยึดเอาพระพุทธศาสนาเป็นสรณะอันสูงสุดของชีวิต และยกย่องพระพุทธพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่ต้น จนกลายเป็นความรู้สึกฝังใจว่าชาติไทยกับพระพุทธศาสนาจะแยกออกจากกันไม่ได้ นี่คือที่มาของตำนานประวัติ *"วัดอุโมงค์ ตำบลอุโมงค์ อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน"*

อดีตกาลนานมาแล้ว ในสมัยที่ยังไม่ค่อยมีบ้านเรือนอยู่ในเขตบริเวณหมู่บ้านอุโมงค์นี้มากนัก ขณะนั้นยังไม่ได้เรียกชื่อว่า *"บ้านอุโมงค์"* บริเวณแถบนี้ยังเป็นป่าทึบ นาน ๆ จะมีพระธุดงค์จาริกมาเผยแผ่ธรรมโปรดศรัทธาญาติโยม และเพื่อปฏิบัติธรรมธุดงค์วัตร เรื่องมีอยู่ว่ามีพระธุดงค์รูปหนึ่งได้จาริกเดินทางมาจากทางทิศใต้ และได้เข้ามาพักปักกลด

จำวัตรอยู่ป่าทึบแห่งนี้และใกล้ๆกับที่พระธุดงค์พักปักกลดออยู่นั้นมีหลุม ๆ หนึ่ง ขนาดกว้างพอประมาณ ในคืนวันเพ็ญขึ้น 15 ค่ำ เกิดมีแสงประหลาดเรืองรองพุ่งออกมาจากปากหลุมนั้น และมีดวงแก้วลอยวนเวียนอยู่ พอใกล้จะสว่างแสงและดวงแก้วที่ลอยวนเวียนก็พลันหายไป สิ่งอัศจรรย์ได้ปรากฎขณะที่พระธุดงค์กำลังนั่งปฏิบัติธรรมกรรมฐานอยู่ พอรุ่งเช้าพระธุดงค์จึงเดินไปที่บริเวณนั้น ก็พบหลุมกว้างขนาด 2 วา ที่ปากหลุมมีหญ้าปกคลุมจนมิด ท่านจึงใช้มือเบิกหญ้าที่ปกคลุมนั้นขึ้นมา ก็พบบันไดทอดลงไปถึง 7 ขั้น ในบริเวณหลุมที่บันไดทอดลงไปนั้นมืดมิด วันแรกที่พระธุดงค์พบอุโมงค์นั้นท่านยังไม่ลงไปพิสูจน์ดู จนกระทั่งมีเหตุการณ์ประหลาดเกิดขึ้นติดต่อกัน 3 คืน ในคืนที่ 3 พระธุดงค์ท่านปฏิบัติธรรมกรรมฐานเหมือนเช่นเคย แล้วส่งกระแสจิตลงไปสำรวจภายในอุโมงค์ท่านก็ทราบว่า แสงสว่างที่พุ่งขึ้นมานั้น เป็นแสงที่เกิดจากดวงแก้วที่อยู่บนแท่นหิน และข้าง ๆ แท่นหินมีพญานาคขดตัวอยู่ พระธุดงค์ได้แผ่เมตตาไปตามกระแสจิตผ่านพญานาค เข้าไปในอุโมงค์ก็พบเรือทองคำ เรือเงิน ข้าวสารทองคำ ข้าวสารเงิน เพชรพลอย แก้วแหวน พระพุทธรูปเงิน พระพุทธรูปทองคำ เป็นจำนวนมาก พระธุดงค์ท่านก็รู้ด้วยญาณของท่านว่าสถานที่แห่งนี้เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์สมควรที่จะเป็นศาสนะสถานวัดวาอารามเพื่อให้ชาวบ้านได้มากราบไหว้บูชาและปฏิบัติธรรมสืบต่อไป พระธุดงค์ท่านจึงตั้งสัจจะอธิษฐานให้เกิดเป็นรูปของเจดีย์ครอบปากหลุม แล้วท่านก็เข้าฌาณสมาบัติด้วยอำนาจจิตพระผู้อยู่เหนือโลก พลันก็ปรากฎเป็นรูปของพระเจดีย์ขึ้นมา โดยเหตุที่สิ่งศักดิ์สิทธิ์ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นที่อยู่ในอุโมงค์ลึกลงไป ชาวบ้านที่อพยพเข้ามาอยู่ใกล้บริเวณแห่งนี้ จึงเรียกชื่อว่า *"เจดีย์อุโมงค์"* ต่อมาชาวบ้านได้ช่วยกันสร้างเสริมขึ้นมีขนาดกว้าง 5 วา สูง 15 วา และในปี พ.ศ.2515 สมัยท่านพระครูบุญชู ขตฺติโย อดีตเจ้าอาวาส

ร่วมกับคณะศรัทธาบ้านอุโมงค์ ได้รื้อเจดีย์องค์เก่าและช่วยกันสร้างขึ้นมาใหม่ตามศิลปะแบบลานนาไทยดังที่เห็นในปัจจุบัน พระเจดีย์องค์นี้สมัยก่อนชาวบ้านเคยเล่าขานกันมาว่า เวลากลางคืนของวันพระขึ้น 15 ค่ำ จะมองเห็นรูปแก้วมีแสงเรืองรองลอยเด่นวนเวียนขึ้นรอบ ๆ เหนือบริเวณองค์พระเจดีย์ ทั้งนี้เพราะชาวบ้านมีความเชื่อว่าใต้ฐานองค์เจดีย์แห่งนี้ลึกลงไป มีพญานาคนอนเฝ้าพระพุทธรูปและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีอยู่จำนวนมากมาย ยิ่งไปกว่านั้นชาวบ้านเขายังเชื่อว่า อุโมงค์ที่ลึกลงไปมีถ้ำลอดไปผุดโผล่ขึ้นที่วัดอุโมงค์โป่งน้อยจังหวัดเชียงใหม่อีกด้วย

กาลเวลาเนิ่นนานไปหลายชั่วอายุคน ทำให้สถานที่แห่งนี้รกร้างว่างเปล่าจนเป็นวัดร้าง เพราะขาดผู้คนดูแลเอาใจใส่ อาจจะเป็นเพราะภัยแห่งสงครามและภัยธรรมชาติ จนกระทั่งถึง พ.ศ.2285 ก็ได้มีพระภิกษุชื่อว่า ครูบาอุปาละ ได้ชักชวนชาวบ้านช่วยกันสร้างสถานที่แห่งนี้ขึ้นมาเป็นวัดอีกครั้งหนึ่ง ก็คือสถานที่ตั้งวัดอุโมงค์ในปัจจุบัน บริเวณวัด มีเนื้อที่ 9 ไร่ 2 งาน 44 วา

ในอดีต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ขณะที่พระองค์ท่านยังทรงดำรงพระยศเป็นมกุฎราชกุมาร พระองค์ท่านเสด็จทรงช้างพร้อมด้วยข้าราชบริพารผ่านมาถึงหน้าวัด เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ.2439 ข้าราชบริพารที่ตามเสด็จ และประชาชนชาวบ้านอุโมงค์ ได้ช่วยกันสร้างพลับพลาที่ประทับใต้ต้นมะขาม ต้นมะขามต้นนั้นเดี๋ยวนี้ก็ยังปรากฏให้เห็นอยู่ตรงหน้าวัดอุโมงค์ ด้วยเหตุนี้เมื่อวันที่ 6 เดือนมิถุนายน พ.ศ.2532 ฯพณฯท่าน มล.ปิ่น มาลากุล อดีตรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการและคณะฯ ได้มาสำรวจสอบถามประวัติความเป็นมาของวัดอุโมงค์ ซึ่งครั้งหนึ่งองค์พระประมุขคือในหลวงรัชกาลที่ 6 ได้เคยเสด็จผ่านมาถึงวัดอุโมงค์แห่งนี้ แสดงให้เห็นว่าวัดอุโมงค์เป็นวัดเก่าแก่เป็นโบราณวัตถุและโบราณสถานที่สำคัญหนึ่งของจังหวัดลำพูน

รายนามเจ้าอาวาสตั้งแต่ปี พ.ศ.2285

รูปที่ 1. ครูบาอุปาละ พ.ศ.2285 ถึง พ.ศ...................

รูปที่ 2. ครูบาปินตา พ.ศ.................. พ.ศ..................

รูปที่ 3. ครูบายะ พ.ศ.................. พ.ศ..................

รูปที่ 4. ครูบาอุต พ.ศ.................. พ.ศ..................

รูปที่ 5. ครูบามะโน พ.ศ.................. พ.ศ. 2434

รูปที่ 6. พระครูวิจิตรสิกขการ (ครูบาแก้ว) พ.ศ.2435 ถึงพ.ศ.2490

รูปที่ 7. พระครูบุญชู ขตฺติโย พ.ศ.2491 ถึง พ.ศ.2528

รูปที่ 8. พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน พ.ศ.2529 ถึง พ.ศ.2538

ค้นคว้าและเรียบเรียงโดย...ดวงแก้ว แสนเจริญ...

ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม

หากจะตั้งคำถามว่า การปฏิบัติธรรมคืออะไร หลาย ๆ ท่านอาจจะเห็นว่าเป็นปัญหาง่าย ๆ หรือเรียกว่าหญ้าปากคอก แต่หญ้าปากคอกนี่แหละที่วัวมักลืมกิน

เมื่อพูดถึงการปฏิบัติธรรม หลาย ๆ คนอาจนึกถึง การที่คนทั้งหลายไปร่วมทำกิจกรรมอย่างหนึ่ง มีการรักษาศีล บำเพ็ญสมาธิภาวนาเป็นต้น อาจจะเป็นที่วัดหรือสถานที่บางแห่ง ที่เราจะเห็นได้ในโอกาสต่าง ๆ

จึงทำให้มีความเข้าใจผิดพลาดอยู่ในเรื่องการปฏิบัติธรรมว่า คือการนั่งสมาธิบ้าง ต้องไปปฏิบัติธรรมที่วัดบ้าง เลยทำให้เห็นไปว่า การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของคนแก่ไป เป็นเรื่องของคนที่ไม่มีการมีงานเท่านั้น การที่มีความเข้าใจเช่นนี้ ก็เหมือนคนตาบอดคลำช้าง คนที่คลำเจอหางก็หาว่าช้างเหมือนไม้กวาด คนที่คลำถูกหู ก็หาว่าช้างเหมือนกระด้งเป็นต้น ซึ่งมันก็ถูก เพราะความจริงก็เป็นอย่างที่เขาสัมผัสได้อย่างนั้น

บางครั้งการปฏิบัติธรรมก็กลายเป็นเครื่องมือสร้างฐานอำนาจ สร้างความนิยมทางการเมือง บางครั้งก็กลายเป็นสมาชิกพุทธพาณิชย์ หรืออาจจะเป็นสถาบันธุรกิจสมาชิกอะไรพวกนั้น

การที่เราจะทราบความหมายของการปฏิบัติธรรมทั้งหมดนั้น จะต้องมีความเข้าใจขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับหลักของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า *"สัทธรรม"*

"สัทธรรม" นั้นมีอยู่ 3 อย่าง คือ ปริยัติสัทธรรม ปฏิบัติสัทธรรม และปฏิเวธสัทธรรม

ปริยัติสัทธรรม คือ ธรรมที่จะต้องเล่าเรียน ในทางพระพุทธศาสนา แบ่งได้เป็น 2 อย่าง คือ

1. คันถธุระ ได้แก่การเรียนพระพุทธพจน์ คือพระไตรปิฎกทั้งหมด แล้วทรงจำไว้เผยแผ่ต่อไป

2. วิปัสสนาธุระ ได้แก่การศึกษางานหรือหน้าที่ที่พระจะต้องบำเพ็ญเพียรทางจิตใจ แบ่งเป็น 2 คือ สมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐาน

จะเห็นได้ว่าการศึกษานั้น ได้แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือฝ่ายหนึ่งศึกษาเกี่ยวกับหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า อีกฝ่ายหนึ่งศึกษาเกี่ยวกับข้อปฏิบัติทางด้านจิตใจโดยเฉพาะ

มีข้อที่น่าสังเกตว่า ในครั้งพุทธกาลนั้นพระที่ยังหนุ่มมักจะไปศึกษาคันถธุระก่อน แล้วจึงค่อยมาศึกษาวิปัสสนาธุระทีหลัง ส่วนพระที่มีอายุมากมีความทรงจำน้อย ก็ไม่ต้องไปเรียนคันถธุระผ่านไปเรียนวิปัสสนาธุระได้เลย เพราะหากจะไปเรียนคันถธุระอยู่ ก็เกรงว่าจะมรณะภาพเสียก่อนที่จะเรียนจบหลักสูตร

ปฏิบัติสัทธรรม คือพระธรรมอันจะต้องปฏิบัติโดยอาศัยทฤษฎีที่ได้เรียนมาจากปริยัติสัทธรรม ฝ่ายที่เรียนคันถธุระก็ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยที่ได้เล่าเรียนมา พวกที่เรียนวิปัสสนาธุระหลังจากที่เรียนกรรมฐานแล้วก็จะเข้าไปบำเพ็ญสมณธรรมในป่า ตอนนี้ก็มีการแยกกันเป็นคามวาสีกับอรัญญะวาสี คือ พระป่ากับพระบ้าน

ในประเทศไทยเราก็มีการแยกเป็น 2 คณะเหมือนกัน แต่ต่อมาก็ชักจะแยกกันไม่ออก คามวาสีก็อยู่บ้าน อรัญวาสีก็อยู่บ้านเหมือนกัน เพราะบ้านมันล้อมป่า

ปฏิเวธสัทธรรม คือธรรมหรือผลที่จะพึงได้รับจากการปฏิบัติ ฝ่ายที่เรียกว่าคันถธุระก็เห็นจะบรรลุธรรมชั้นสูงไม่ได้ คงจะได้แต่ปากทางเท่านั้น

เพราะเน้นการศึกษาเป็นส่วนใหญ่ แต่สามารถในการเผยแผ่ได้ดีกว่าฝ่ายวิปัสสนาธุระ ฝ่ายคันถธุระจะมีผู้นับถือมีลูกศิษย์ลูกหามากมาย สามารถสั่งสอนประชาชนให้นำธรรมะไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ ให้มีความสุขขั้นพื้นฐานตามประสามนุษย์อยู่ในสังคม

ส่วนฝ่ายวิปัสสนาธุระ ฝ่ายนี้มีโอกาสบรรลุธรรมชั้นสูงได้ เพราะเน้นในด้านการปฏิบัติมาก บางรูปเรียนแค่ ตจปัญจะกรรมฐาน คือ ผม ขน เล็บ ฟัน หนังเนื้อ ว่าเป็นของปฏิกูล เน่าเหม็น น่ารังเกียจเท่านั้น ครั้นเข้าป่าไปบำเพ็ญเพียรก็สามารถบรรลุธรรมชั้นสูงได้ ฝ่ายนี้มีลูกศิษย์ลูกหาน้อยกว่าฝ่ายแรก เพราะศึกษาทฤษฎีมาน้อย การเผยแผ่ทำไม่ได้มากเท่าที่ควร

พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญยกย่องฝ่ายวิปัสสนาธุระมาก เพราะการสิ้นกิเลสเป็นพระอรหันต์ เป็นธงชัยแห่งพระพุทธศาสนา เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่ไม่มีศาสนาอื่นเสมอเหมือน

แต่ก็ใช่ว่าพระองค์จะปฏิเสธคันถธุระเลยทีเดียว แม้พระองค์จะตรัสเรียกฝ่ายคันถธุระว่า “ตุจฉโปฐิละ” (คือพวกที่มีแต่ทฤษฎี) แต่ไม่ได้บรรลุธรรมชั้นสูง ๆ ก็ตาม ทั้งนี้เพราะว่าพระองค์มีพระประสงค์ให้พระที่เรียนด้านคันถธุระจบแล้ว มาศึกษาวิปัสสนาธุระต่อเพื่อประโยชน์แก่การบรรลุมรรคผล และเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่ศาสนาได้มากยิ่งขึ้น อันจะทำให้พระพุทธศาสนาโดดเด่นยิ่งขึ้น

เพราะพระพุทธศาสนามีในสิ่งที่ศาสนาอื่นมี และมีในสิ่งที่ศาสนาอื่นไม่มี เพราะได้สาวกผู้มีความสามารถทั้งปริยัติ และปฏิบัติมาช่วยเป็นกำลังในการประกาศพระพุทธศาสนานั่นเอง

เท่าที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติธรรมนั้น มี 2 ประเภท คือ การปฏิบัติเพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีปกติสุขอย่างหนึ่ง กับการปฏิบัติสมณธรรมเพื่อบรรลุธรรมชั้นสูงอย่างหนึ่ง

สำหรับชาวบ้านทั้งหลายน่าจะเหมาะกับการปฏิบัติธรรมแบบแรกมากกว่า แต่แบบที่สองน่าจะเป็นหน้าที่หรือการปฏิบัติของพระมากกว่าด้วยเหตุผลคือ

ประการแรก พระพุทธเจ้าได้ทรงสร้างสังคมสงฆ์ ให้มีวิถีชีวิตรูปแบบหนึ่งซึ่งต่างจากชาวบ้าน เป็นรูปแบบของชีวิตที่สวนทางกับชาวบ้านหรือที่เรียกว่าทวนกระแสสังคมการที่พระมีวิถีชีวิตที่เรียบง่ายไม่ต้องมีภรรยาไม่ต้องมีบุตร ไม่ต้องมีบริขารมากมาย ทำให้พระมีโอกาสที่จะบำเพ็ญสมณธรรมอย่างเต็มที่ ไม่ต้องมีความกังวลด้วยบุตรภรรยา หรือทรัพย์สินใด ๆ

หากชาวบ้านจะเอาอย่างพระก็คงจะเป็นไปได้ยาก เพราะชาวบ้านมีสิ่งที่เป็นกังวลมากมาย จะเอาเวลาหรือโอกาสที่ไหนไปหลีกเร้นบำเพ็ญสมณธรรมได้

ประการที่ 2 กรรมฐานที่เป็นสิ่งที่ลึกซึ้งยากแก่การเข้าใจได้ง่าย ๆ การปฏิบัติจึงไม่ค่อยได้ผลเต็มที่พระพุทธเจ้าพระองค์ท่านเองก็จะตรัสธรรมที่ลึกซึ้งเฉพาะกับผู้มีอุปนิสัยควรแก่การบรรลุธรรมเท่านั้น

ส่วนชาวบ้านธรรมดา พระองค์ก็จะตรัสพระธรรมเทศนาที่ง่าย ๆ ที่ชาวบ้านพอจะเข้าใจได้ พระสาวกในสมัยนั้นก็จะบอกกรรมฐานแก่ผู้ที่จะบวชเท่านั้น กรรมฐานจึงไม่ใช่เรื่องที่จะเผยแผ่ได้ง่าย ๆ อย่างในปัจจุบัน

ที่กล่าวเช่นนี้ก็ใช่ว่าจะไม่เห็นคุณค่าของปรมัตถธรรม แต่ต้องการให้เห็นการสร้างสังคมแบบพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องตามขั้นตอนตามลำดับ คือขั้นแรก ต้องการทำให้สังคมปลอดจากความชั่ว หรือถ้ามีก็ต้องมีน้อย

ขั้นที่ 2 ต้องการให้สังคมมีความดีอย่างสมบูรณ์

ขั้นที่ 3 สร้างสังคมให้มีความบริสุทธิ์ทางด้านจิตใจ

การสร้างสังคมแบบค่อยเป็นค่อยไปตามขั้นตอน จะทำให้พื้นฐานด้านจริยธรรมของสังคมมั่นคงยิ่งขึ้น ดังนั้นชาวพุทธจึงควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องยิ่งขึ้น การปฏิบัติธรรมไม่ใช่เพียงแค่การนั่งสมาธิ ไม่ใช่เรื่องของคนแก่เท่านั้น หรือว่าเป็นสิ่งที่ต้องไปปฏิบัติที่วัดเท่านั้น แต่การปฏิบัติธรรมอีกความหมายหนึ่งก็คือการศึกษาเอาธรรมะของพระพุทธเจ้าไปปฏิบัติให้เหมาะสมสอดคล้อง และเป็นประโยชน์กับชีวิตประจำวันซึ่งเป็นชีวิตจริง

เป็นเรื่องที่ทุกคนสามารถปฏิบัติได้ และสามารถปฏิบัติได้ทุก ๆ ที่ทุกเวลาตามความเหมาะสม ไม่จำกัดว่าจะต้องไปปฏิบัติที่วัดเท่านั้น หากเรามีความเข้าใจและปฏิบัติได้เช่นนี้ เมื่อมีปัญหาใด ๆ เกิดขึ้นในชีวิตเราก็สามารถใช้ธรรมะ แก้ปัญหานั้น ๆ ได้ จงสร้างธรรมะให้เกิดมีในใจของเราเพื่อที่จะให้เราปฏิบัติธรรมนั้นได้ตลอดเวลา

ดีกว่าที่เรามีธรรมะในบางเวลา ที่เราไปปฏิบัติธรรมที่วัด

นิทานชาดกเรื่อง *"อย่าสอนให้เป็นคน อกตัญญู"*

กาลครั้งหนึ่งมานานแล้ว มีอาจารย์ซึ่งเป็นคนจัณฑาลกล่าวกับศิษย์ซึ่งเป็นบุตรพราหมณ์คนหนึ่ง ขณะศิษย์จะกราบลากลับบ้านหลังจากเรียนวิชาจบว่า *"อาจารย์ขออะไรเจ้าสักอย่างได้ไหม"* *"ขออะไรหรือครับอาจารย์"* ศิษย์หนุ่มเงยหน้าขึ้นถาม

"ต่อไปภายหน้าถ้าใครถามว่าเรียนวิชามาจากไหน ขอให้เจ้าตอบตามความจริง" เด็กหนุ่มก็รับคำแข็งขัน ก้มกราบอาจารย์แล้วเดินทางกลับมาตุภูมิ ในสังคมอินเดีย สมัยพุทธกาล ที่ผู้คนยึดมั่นในวรรณะอย่างเหนียวแน่นเช่นนี้ อะไรทำให้ 2 คน จากวรรณะแตกต่างกันมาเป็นศิษย์อาจารย์กันได้ คัมภีร์ไม่ได้บอกไว้ อาจเป็นด้วยว่าขณะกำลังเรียนวิชาอยู่ศิษย์ไม่รู้ว่า อาจารย์เกิดในวรรณะไหน พอรู้ก็สายเสียแล้วก็เป็นได้

เด็กหนุ่ม *"อาศัยมนต์เสกมะม่วง"* ที่ได้รับถ่ายทอดมาจากอาจารย์เลี้ยงชีพ ร่ายมนต์เดี๋ยวเดียวต้นมะม่วงก็โตขึ้น ๆ มีดอกมีผลสุกให้กินได้ทันทีทั้ง ๆ ที่ไม่ใช่ฤดูกาลออกดอกออกผลเป็นที่อัศจรรย์

มีผู้คนมาว่าจ้างให้เสกมะม่วงให้กินเป็นจำนวนมาก จนร่ำรวยชั่วเวลาไม่กี่ปี รวยแล้วชื่อเสียงก็ตามมา พระเจ้ากรุงพาราณสีทรงทราบข่าวเด็กหนุ่มมีมนต์วิเศษ จึงรับสั่งให้เข้าเฝ้า แต่งตั้งให้เป็นมหาดเล็กคนสนิทมีหน้าที่เสกมะม่วงให้เสวย แกก็รับใช้เบื้องพระยุคลบาทด้วยความซื่อสัตย์เสมอมา

วันหนึ่งถูกในหลวงตรัสถามว่า *"เจ้าเรียนมนต์มาจากไหน"* เขาจะกราบทูลตามตรงก็ละอาย จึงกราบทูลว่า "ข้าพระพุทธเจ้าเรียนมาจากอาจารย์ทิศาปาโมกข์ผู้เกิดในตระกูลสูงส่ง" เท่านั้นเองมนต์ที่เรียนมาก็เสื่อมเสกมะม่วงไม่ได้อีกต่อไป ในหลวงทรงทราบความจริงจึงรับสั่งให้ลงอาญา

เฆี่ยนเสียหลายยก แล้วเนรเทศออกจากเมืองและรับสั่งว่า *“คนเนรคุณเลี้ยงไม่ได้”*

“นิมิตตัง สาธุ รูปานัง กตัญญูกะตะเวทิตา”

ความกตัญญูกตเวที เป็นเครื่องหมายของคนดี

“คนผู้ไร้กตัญญูรู้คุณท่าน อีกใจพาลจ้องจับผิดเป็นนิสัย
แม้ให้ครองแผ่นดินสิ้นแดนไตร ห่อนทำให้ใจเขาสำนึกเอย”

“กตัญญูรู้คุณท่านสำคัญมาก นี้เป็นหลักคนดีมีครบถ้วน
เทนท่านให้งามตามสมควร คนดีล้วนใจมั่นกตัญญู”

"เกิด~แก่~เจ็บ~ตาย"

เกิด เป็นคนทนสู้ย่อมอยู่ได้
เกิด ทุพล บอด ใบ้ ไม่สิ้นหวัง
เกิด เป็นคนขี้ขลาดอนาถจัง
เกิด กี่ครั้ง กี่ชาติก็ขาดทุน

แก่ อายุลุขัยวัยแกร่งกล้า
แก่ วิชารอบรู้อุ้มชูหนุน
แก่ แค่ วัน เดือน ปี มีเจือจุน
แก่ มาวุ่น ยุ่ง แย่ แก่ทำไม

เจ็บ โรคภัยมีอยู่คู่สังขาร์
เจ็บ เสาะหายา-หมอพอแก้ไข
เจ็บ แล้วกลัวหายกล้าหมดอาลัย
เจ็บ มิใช้อดทนช่วยม้วยเร็ววัน

ตาย แล้วคุณความดี มีให้เห็น
ตาย แล้วเป็นแบบอย่างเสริมสร้างสรรค์
ตาย แล้วเหลือรอยบาปเขาสาปกัน
ตาย เสียนั่นดีกว่าอยู่รกหูตา

ใคร อวดเก่งอวดกล้าข้านี้ยอด
ใคร เกาะกอดสมบัติแน่นแสนห่วงหา
ใคร คลุกเคล้าอิ่มเอมเกมกามา
ใคร ที่ว่า ฤๅล่วงหัตถ์มัจจุมาร

พ้น ภาระพ้นคุมขังทุกข์ยังอยู่
พ้น เพราะรู้จิตสงบ พบทางผ่าน
พ้น กิเลสปัจจัยดับกับ นิพพาน
พ้น กับการเวียนแว่ เกิด แก่ เจ็บ ตาย.

"วชิรญาณกวี"
เมธีวุฒิกร ลำพูน

กำบะเก่า

เอากำเก่าแล้ว　　เก็บมาซัดสี
ใจ๊เป๋นซองดี　　สืบไว้ป๋ายหน้า

1. ใคร่กิ๋นนักๆ　　หื้อกิ๋นเต้าปล๋ายนิ้วก้อย
ใคร่กิ๋นหน้อยๆ　　หื้อกิ๋นเต้าหัวแม่มือ

ความหมาย　ให้ทุกคนใช้อย่างประหยัด อย่าสุรุ่ยสุร่าย ใช้อย่างทะนุถนอม อย่าให้เสียและหมดเปลืองในเวลาอันรวดเร็วเกินไป

2. หื้อได้กิ๋นเหมือนเปิ่น　　จะไปกิ๋นเหมือนเปิ่น

ความหมาย　คนจนมีทุนน้อย รายได้น้อย เห็นคนอื่นกิน เห็นคนอื่นใช้ ก็ให้ได้กินเหมือนคนอื่น ให้ได้ใช้เหมือนคนอื่น แต่อย่ากินมาก อย่าใช้ของแพง อย่ากินของแพง อย่าใช้มาก ใช้ให้เหมาะสมกับฐานะและรายได้ของตน

3. ตุ๊กข์บ่าได้กิ๋น บ่าหมีใผต๋ามไฟส่องต๊อง ตุ๊กข์บ่าได้นุ่งบ่าได้หย้อง ปี้น้องดูแควน

ความหมาย　กินอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการ บำรุงร่างกาย บำรุงสมอง กินอยู่กับบ้าน พร้อมหน้าพร้อมตากัน ทั้งลูกทั้งเมีย ไม่จำเป็นต้องเข้าร้านอาหาร หรือภัตตาคาร จะได้มีความสุขระหว่างครอบครัว และเสาะหาของที่มีค่ามีราคามาสะสมไว้ พี่น้องเพื่อนฝูงเห็นแล้วจะได้ไม่ดูแคลน มีคนเคารพนับถือเมื่อเรามีทรัพย์สมบัติ

4. **เมื่อมีกิ๋นติ๊กๆ เมื่อบ่าหมีพับต๋ำหยิบๆ**

ความหมาย รู้จักกิน รู้จักใช้ อย่าสุรุ่ยสุร่าย กินๆ เที่ยวๆ มีแต่หมดกับหมด เมื่อหมดก็หาที่พึ่งไม่ได้ ที่สุดก็เดือดร้อนตนเอง เสียผู้เสียคน บางคนถึงฆ่าตัวตายก็มี

5. **ป๊อแม่มี ได้กิ๋นสะป๊ะ ป๊อแม่ต๋ายละ เป๋นบ่าห่อยนอยจา**

ความหมาย อย่าหวังพึ่งบิดามารดามากเกินไป ควรจะให้พ่อแม่อาศัยเราบ้าง เพราะท่านเลี้ยงดูเรามาก็หนักเอาการ พอหมดบุญท่านเราจะไม่มีที่พึ่ง จะตกอับยากจน

6. **กิ๋นตังหลาย ต๋ายคนเดียว**

ความหมาย ต้องช่วยกันทำงานหารายได้ทั้งพ่อแม่ลูก อย่าเห็นแก่ตัว อย่าเห็นแก่กิน อย่ากินอย่างเดียว เมื่อหมดงานหมดเงินจะหาที่ไหนมากินมาใช้ รวมความว่าต้องช่วยกัน

7. **กิ๋นแล้วลืมอยาก**

ความหมาย เมื่อต้องการกินต้องการใช้ ทำทีอ้างโน่นอ้างนี่ อ้างเหตุอ้างผล อ้างจะไม่ลืมบุญลืมคุณ พอได้ของๆ เขาแล้ว หายหน้าหายตา ลืมบุญลืมคุณ ไม่ทำเหมือนอย่างที่พูดไว้ ยืมแล้วไม่ยอมใช้ ผลัดวันผลัดเดือน ตัดหนามถมทางตนเอง คนอย่างนี้คบไม่ได้

8. **กิ๋นบ่ปอห่อตวยแถม**

ความหมาย เห็นแก่ตัว เห็นแก่กิน เห็นแก่ได้ โลภมาก โลภจัด ตัวเองกินไม่ พาเอาญาติพี่น้องมิตรสหายมารุมกันกินอีก มิหนำซ้ำยังขนเอาของๆ ท่านไปอีก บุคคลเช่นนี้ใครช่วยเหลือมีหวังเดือดร้อน

9. **กิ๋นหวอมๆ ผอมจ๊อค่อ**

ความหมาย อยู่ ๆ กิน ๆ เปลืองอาหาร ไม่ทำประโยชน์อะไรให้แก่ส่วนรวม เห็นแก่ได้ไม่ยอมช่วยเหลือผู้อื่น อิจฉาริษยาผู้อื่น ตั้งหน้าทำลายประโยชน์ส่วนรวม ยิ่งกินยิ่งผอม เสียเวลาที่เกิดมา

10. **ของกิ๋นลำ ปั้นกั๋นกิ๋นคนหน้อย กิ๋นคนเดียวจ่างแก๊น**

ความหมาย อย่าเห็นแก่กิน อย่าเห็นแก่ได้ อย่าเห็นแก่ตัว ของที่ได้มาด้วยกันควรจะมีสิทธิ์ร่วมกันกินร่วมกันใช้ อย่าเอาไปกินเอาไปใช้คนเดียว พอพลาดท่าลงจะไม่มีใครช่วยเหลือ จะเสียใจภายหลัง

11. **ฟังกำกิ๋นก่อสิบหาย ฟังกำต๋ายก่อหน้าตีกิ๋น**

ความหมาย เมื่อมีความสุขก็ใช้ให้ถูกทาง อย่าเห่อเหิมจนลืมตัว อย่าปล่อยตัวปล่อยใจจนเกินไป ใช้ให้ถูกกินให้ถูก เมื่อมีแล้วไม่กินไม่ใช้ ก็ไม่มีประโยชน์อะไร ควรพิจารณาว่าสิ่งใดควรสิ่งใดไม่ควร

12. **ของบ่ามัก บ่าจ่างขับจ๋ำ ของบ่าลำ บ่าจ่างก๋ำป้อน**

ความหมาย อย่าไปข่มเขาโคให้กินหญ้า บางคนบังคับเด็กให้ทำงานที่เขาไม่ชอบ ให้เรียนที่เขาไม่ชอบ ผลที่สุดเด็กจะทำไม่สำเร็จ เรียนไม่สำเร็จก็เดือนร้อนโวยวายว่าเด็ก

13. **กิ๋นหื้ออู้จักผะหมาน เยียะก๋ารหื้ออู้จักพักผ่อน แฮงตั๋วอ่อนจะไปหาบหนัก กอนหลังบ่าหักแอวก่อจักก่อง**

ความหมาย ตัวคนเดียวทำงานหลายอย่าง จะเอาเวลาที่ไหนไปทำ ถึงทำได้ก็เห็นอายุจะไม่ยืน ถึงอายุยืน สุขภาพก็คงไม่แข็งแรง

14. ซองกิ๋นลำอยู่ตี้คนมัก ซองตี๊ฮักอยู่ตี้คนเปิงใจ๋

ความหมาย อย่าไปตำหนิติเตียนของที่เขาชอบ เพราะธรรมชาติสร้างคนเรามาไม่ให้เหมือนกัน อย่าพยายามให้คนอื่นเหมือนใจเรา บางทีของที่เราชอบคนอื่นกลับไม่ชอบก็มี

15. กิ๋นข้าวบ่าไว้ต่าน้ำ

ความหมาย มีเท่าไรเอามาใช้ เอามากิน เอามาเล่นการพนันจนหมด วันข้างหน้าเราจะเอาอะไรมาใช้มากินอีก

16. กิ๋นนักเป๋นพยาธิ์ กิ๋นฮามฮะฮามฮาด เป๋นหยุกเป๋นยา

ความหมาย ให้รู้จักประมาณในการกินการใช้ไม่หวังกินคนเดียว ได้ทรัพย์สินมรดกตกทอดควรแบ่งปันให้ผู้มีสิทธิ์ที่จะได้เท่า ๆ กัน กินแบบนี้มีอายุยืนนาน มีคนรักคนชอบ พี่น้องไปมาหาสู่กันไม่ขาด การที่ละโมภจะเอาเสียคนเดียวหรือแบ่งปันไม่เสมอกัน ใช้เล่ห์กลฮุบเอาคนเดียว ถือว่าตัวแน่คนเดียว เห็นมาหลายร้อยรายแล้วส่วนมาก *"อายุไม่ยืน"*

17. คนขี้ใช้ จะไปมักกิ๋น คนเตียวดิน ที้อผ่อตางฉุ่ม

ความหมาย เรามีฐานะรายได้น้อย มีกำลังวังชาน้อย ให้รู้จักตนให้สำนึกตนอย่าทะเยอทะยาน อย่าใช้ของราคาแพง อย่าแบกหามของหนัก ถ้าผิดพลาดแล้วใครจะเดือดร้อน ใครจะร้องไห้ ใครจะฆ่าตัวตายแทนเรา

18. ชี้หน้อยหมามัก ชี้นักหมาบ่ากิ๋น

ความหมาย การพูดน้อยได้ใจความ สอนลูกให้รู้จักทำงาน ได้ผลดีกว่าพูดมากบ่นมากทั้งวัน พูดไม่มีเหตุผล ได้

แต่ด่าเอาด่าเอา เลี้ยงลูกด้วยเงิน เด็กอยากได้อะไรก็หาให้จนเด็กเหลิง จนเด็กลืมตัว ไม่ยอมใช้ให้เด็กทำงาน ย่อมไม่ดีแน่นอน

19. **ซองบ่ากึ๊นฮู้เน่า ซองบ่าเล่าฮู้ลืม**

<u>ความหมาย</u> ทรัพย์สมบัติวิชาความรู้ ต้องใช้เป็นประโยชน์ อย่าทิ้งไว้โดยไม่ทำประโยชน์อะไรเลย อย่าห่วงทรัพย์สมบัติหรือห่วงหน้าที่การงาน เมื่อรู้ตัวเองว่าตัวเองทำอะไรไม่ได้ ก็ควรหลีกทางให้คนอื่นทำ เพราะจะทำให้เสียทั้งประโยชน์ตนและประโยชน์ท่าน

20. **ซองเก่าเนิ้น บ่าเอิ้นถามหา ผาถะนา เอาใหม่ใจ้ ๆ**

<u>ความหมาย</u> เรื่องเก่า ๆ ที่ไม่ดี ไม่ต้องนำมาพูดอีก ทำให้ขัดใจกัน เขาไม่ดีเป็นเรื่องของเขา เราไม่มีส่วนด้วย ควรพูดแต่สิ่งใหม่ ๆ ที่ดี ๆ มีประโยชน์ อันจะนำความสุข ความเจริญมาสู่หมู่คณะ

21. **ซ้ามซัวป๋าปิ๋น จะไปฟั่งห่มก้นแยงเงา**

<u>ความหมาย</u> ตัวเองยังเอาตัวเองไม่รอด แล้วมายกย่องตัวเองประมาทดูแคลนคนอื่น

22. **กำบ่าหมีไผตึงบ่าเล่า จิ้นบ่าเน่าหนอนตึงบ่าจี**

<u>ความหมาย</u> เมื่อมีคนเล่าถึงสิ่งที่ไม่ดี ควรสำราจตัวเองก่อนว่ามีตามที่เขาเล่าหรือไม่ เมื่อมีก็หาทางแก้ไข ระงับสิ่งที่ไม่ดี อย่าหาว่าคนอื่นกลั่นแกล้ง

23. **เยียะนาหล้าเป๋นข้าควาย เอาเมียซวายเป๋นข้าลูก**

<u>ความหมาย</u> ทำอะไรให้รีบทำ อย่าผัดหวันประกันพรุ่ง อย่ามัวรีรออยู่ จะไม่ทันเขา จะเสียใจทีหลัง

24. **เสียมบ่าคม ใส่ด้ามหนักๆ กำฮู้บ่านัก หมั่นฟังเหจื่อๆ**

ความหมาย ไม่มีความรู้ให้ขยันฟัง ขยันไปประชุม ไปรับการอบรม ฝึกฝนหาวิชาการบ่อย ๆ

25. **เว้นหมาหื้อปอศอก เว้นวอกหื้อปอวา เว้นคนปาลาหื้อปอโยชน์**

ความหมาย คนอันธพาลสันดานหยาบ สร้างความเดือดร้อนวุ่นวายให้ผู้อื่น ไม่รู้จักบุญคุณคน เนรคุณต่อผู้บังเกิดเกล้าและชาติบ้านเมือง ให้หลีกหนีอย่าเสวนาด้วย

26. **ฟั่งไต้บ่าดีเอา เผาบ่าไหม้บ่าดีกิ๋น**

ความหมาย การรีบร้อนเกินไปเป็นสิ่งไม่ดี ควรสอบถามผู้รู้ผู้ชำนาญ ศึกษาประวัติความเป็นมาของสิ่งเหล่านั้นเสียก่อน จะได้ไม่เสียใจภายหลัง

27. **ตุ๊มผ้าลายหมาจ่างเห่า ค้นกำเก่าจ่างผิดกั๋น**

ความหมาย สิ่งไม่ดีอย่านำมาพูดให้บาดหมางใจกัน ทำบุญคุณอะไรให้คืนอื่น อย่าลำเลิกมาพูดบ่อย ๆ ฟังแล้วไม่เกิดประโยชน์อะไรเลย ยิ่งฟังยิ่งน่าเบื่อ

28. **หันเงินหน้าดำ หันคำหน้าเศร้า**

ความหมาย คนโลภคิดแต่จะได้ฝ่ายเดียว หน้ามืดลืมพี่ลืมน้องลืมเพื่อนลืมฝูง ลืมประเทศชาติบ้านเมือง ค้าของเสพติด อาวุธเถื่อน ขายชาติ เพื่อหวังเงินตัวเดียว

29. **ใหญ่เปื้อกิ๋นช้าว เฒ่าเปื้อเกิดเมิน**

ความหมาย ได้ยศถาบรรดาศักดิ์ เพราะแก่กว่าเขา ไม่มีผลงานอะไรเลย เป็นพ่อเป็นแม่มีแต่ความเลวร้ายเอาอะไรเป็นแบบอย่างไม่ได้ เห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้

30. **หันเปิ่นมีจะไปใคร่ได้ หันเปิ่นชี้ไร้จะไปดูแควน**

ความหมาย ทรัพย์สมบัติของคนอื่นหามาด้วยสติปัญญา น้ำพักน้ำแรง อย่าคิดโลภเอาของเขาโดยเบียดบัง ขโมย เราต้องหาด้วยหยาดเหงื่อแรงงานของเราเอง คนที่อยากได้ของคนอื่นมักจะก่อเรื่องที่ไม่ดี และอย่าดูถูกดูแคลนคนจนสักวันหนึ่งเขาอาจฟื้นตัวขึ้นมาได้

31. **กึ๊มงึ๊มตึ่มใน น้ำบ่าไหลเจี้ยวปิ้น**

ความหมาย เห็นคนไม่พูด อย่าคิดว่าเขาโง่ เห็นเสือแยกเขี้ยว อย่าคิดว่ามันยิ้ม อย่าคิดว่าตัวเองแน่คนเดียว ควรรับฟังในเหตุผลของเขาบ้าง

32. **สิบปากว่า บ่าเต้าต๋าหัน**

ความหมาย อย่าเป็นคนหูเบา อย่าเชื่อคำเล่าลือหัวบ้านหางบ้าน ต้องสืบสวนให้รู้เรื่องจริง ๆ เสียก่อนแล้วค่อยเชื่อ ผู้ใหญ่เสียคนก็เพราะหูเบานี่แหละ

33. **บ่าตันนั่ง จะไปฟั่งเหยียดตแข้ง**

ความหมาย ยังไม่ได้ทำอะไรเลยพูดออกไปเสียก่อนว่าจะทำโน่นทำนี่ ถ้าภายหลังไม่สามารถทำได้สำเร็จก็จะทำให้อับอาย

34. **อวดฮู้ก่อนหมอ อวดซอก่อนปี่**

ความหมาย ชอบทำอะไรล้ำหน้าคนอื่น จะเอาดีกว่าคนอื่น ทั้ง ๆ ที่งานนั้นไม่ใช่ธุระอะไรของตน บางทีเขายังไม่ได้ถามรีบบอกเขาล่วงหน้า ลักษณะเช่นนี้อย่าไปทำไม่ดี

35. บ่าตีเอาชาควบน้ำเหมือง

ความหมาย จับปลาหลายมือไม่ดี คน ๆ เดียวรับภาระหน้าที่หลายอย่าง มักจะทำงานไม่สมบูรณ์ เป็นลูกน้องแย่งงานจากหัวหน้ามาทำ แทรกแซงกิจการของคนอื่น อย่าทำไม่ดี

36. เอาตางหลังเป๋นหย่อมหญ้า เอาตางหน้าเป๋นหอเป๋นเฮือน

ความหมาย ลืมของเก่าไปมัวเมาของใหม่ เมื่อนำเข้ามาแล้วมีแต่ความเดือดร้อนทั่วบ้านทั่วเมือง

37. อู้กับคนใบ้ เหมือนผ่าไม้ตึ๊ดต๋ำ อู้กับคนมีผญ๋า เหมือนผ่าไม้โล่งซ้อ

ความหมาย คนโง่ปัญญาอ่อน พูดยาก ไม่ยอมฟังเหตุผล พูดดี ๆ ก็ตั้งข้อหาว่าเจตนาร้าย พูดไม่ยอมรู้เรื่อง เอาแต่เหตุผลไม่ถูกต้องของตนฝ่ายเดียว ความคิดของคนอื่นไม่ยอมฟัง คนเช่นนี้อย่าไปพูดดีกว่าเสียน้ำลายเปล่า ๆ ส่วนคนมีปัญญาพูดเดี๋ยวเดียวก็รู้เรื่องเข้าใจง่าย

38. จ๊างบ่าต๋ายจะไปฟั่งถอดงา ปล๋าบ่าตายจะไปฟั่งถอดเงี่ยง

ความหมาย พ่อแม่ยังไม่ตายรีบขนทรัพย์มรดกพ่อแม่ไปจำนองจำนำหรือเอาไปขายกินเหมด อย่าไปคิด อย่าไปทำเลยจะยุ่งใจทีหลัง

39. ปล๋าตัวเดียวเน่าตึงซ้า ฮ้าตั๋วเดียวเน่าตึงโอ่ง

ความหมาย คนไม่ดีมีคนเดียว ทำให้เสียทั้งสถาบันและประเทศชาติ อย่าไปสร้างความชั่วเพื่อทำลายส่วนรวม ทำให้เสียทั้งพ่อแม่พี่น้องและประเทศชาติบ้านเมือง

40. ฝนตกซิๆ นานเอื้อน หมาขี้เฮื้อนนานต๋าย

ความหมาย คนไม่ดีมีแต่คนเกลียดชัง มีแต่คนสาปแช่งให้ตายเร็ว ๆ อยากให้ไปอยู่ไกล ๆ ไม่อยากให้อยู่ในบ้านในเมือง เป็นการขวางความเจริญ ทำอะไรก็ไม่ทำหวงยศ หวงตำแหน่ง เป็นผู้ใหญ่อิจฉาผู้น้อย เป็นคนอันธพาลเกเร เป็นคนใช้อิทธิพลไปข่มเหงรังแกผู้อื่น บุคคลเช่นนี้ตายยาก เพราะจะต้องสร้างกรรมชั่วให้คนสาปแช่งต่อไป

ศาสนพิธี

คำกล่าวบูชาเครื่องสักการะ

อิมินา สักกาเรนะ พุทธัง ปูเชมิฯ

ข้าพเจ้าขอบูชา ซึ่งพระพุทธเจ้า ด้วยเครื่องสักการะนี้

อิมินา สักกาเรนะ ธัมมัง ปูเชมิฯ

ข้าพเจ้าขอบูชา ซึ่งพระธรรม ด้วยเครื่องสักการะนี้

อิมินา สักกาเรนะ สังฆัง ปูเชมิฯ

ข้าพเจ้าขอบูชา ซึ่งพระสงฆ์ ด้วยเครื่องสักการะนี้

คำกล่าวบูชาพระรัตนตรัย

อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ ภควา พุทธัง ภควันตัง อภิวาเทมิฯ

สวากขาโต ภควตา ธัมโม ธัมมัง นมัสสามิฯ

สุปฏิปันโน ภควโต สาวะกะสังโฆ สังฆัง นมามิฯ

คำอาราธนาศีล 5

มะยัง ภันเต (วิสุง วิสุง รักขะรัตถายะ) ติสะระเณนะ สหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะฯ

ทุติยัมปิ มะยัง ภันเต (วิสุง วิสุง รักขะรัตถายะ) ติสะระเณนะ สหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะฯ

ตติยัมปิ มะยัง ภันเต (วิสุง วิสุง รักขะรัตถายะ) ติสะระเณนะ สหะ ปัญจะสีลานิ ยาจามะฯ

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอสมาทาน ศีล 5 ประการ กับทั้งพระไตรสรณาคมน์ (เพื่อประโยชน์จะรักษาต่าง ๆ กัน)

คำอาราธนาพระปริตร

วิปัตติปฏิพาหายะ สัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะทุกขะ วินาสายะ ปริตตัง พรูถะ มังคะลังฯ

วิปัตติปฏิพาหายะสัพพะสัมปัตติสิทธิยาสัพพะภะยะวินาสายะ ปริตตัง พรูถะ มังคะลังฯ

วิปัตติปฏิพาหายะสัพพะสัมปัตติสิทธิยา สัพพะโรคะ
วินาสายะ ปริตตัง พรูถะ มังคะลังฯ

ขอพระผู้เป็นเจ้าทั้งหลาย จงสวดพระปริตรอันเป็นมงคล เพื่อป้องกันความวิบัติ และเพื่อจะให้สำเร็จสมบัติทั้งปวง เพื่อจะให้ความทุกข์ภัย และโรคทั้งสิ้นพินาศไปฯ

คำอาราธนาธรรม

พรัมมา จะ โลกาธิปะตี สะหัมปะติ กัตอัญชะลี อันธิวะรัง อะยาจะถะ สันตีธะ สัตตาปปะระชักขะชาติกา เทเสตุ ธัมมัง อนุกัมปิมัง ปะชังฯ

ท้าวสหัมบดีพรหมผู้เป็นอธิบดีของโลกได้ประนมหัตถ์นมัสการกราบทูลวิงวอน สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้ประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลายที่มีธุลีคือกิเลสในดวงตาเบาบาง ยังมีอยู่ในโลกนี้ ของพระองค์จงทรงแสดงพระธรรม ทรงอนุเคราะห์หมู่สัตว์นี้เถิดฯ

คำอธิษฐานเวลาทำบุญ

สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขยาวะหัง โหตุฯ

ขอให้ทานที่ข้าพเจ้าถวายดีแล้วนี้ จงเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าหมดความเศร้าหมองใจเถิด

คำถวายข้าวบูชาพระพุทธ

อิมัง สูปะพยัญชนะสัมปันนัง สาลีนังโภชะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิฯ

ข้าพเจ้าขอบูชาข้าวสาลี พร้อมทั้งแกงและกับและน้ำอันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้าฯ

คำลาข้าวพระพุทธ

เสสัง มังคะลัง ยาจามิฯ

ข้าพเจ้าขอส่วนที่เหลือลงที่เป็นมงคลฯ

คำกล่าวถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต, ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ภิกขุสังฆัสสะ, โอโณชะยามะ, สาธุ โนภันเต, ภิกขุสังโฆ, อิมานิ, ภัตตานิ, สะปะริวารานิ, ปะฏิคคัณหาตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ,

ข้าแด่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ภัตตาหาร กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาลนานเทอญฯ

คำกล่าวถวายผ้ากฐิน

อิมัง ภัตเต สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง ปะฏิคันหาตุ ปะฏิคันเหตวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะฯ

ข้าแด่ท่านผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งผ้ากฐินจีวร กับทั้งบริวารนี้ แด่พระสงฆ์ ขอพระสงฆ์จงรับ ซึ่งผ้ากฐินจีวรกับทั้งบริวารนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย ครั้นรับแล้ว จงกราบลาด้วยผ้าผืนนี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาละนานเทอญฯ

คำกล่าวถวายผ้าป่า

เอตานิ มะยัง ภัตเต ปังสุกุละจีวรานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิ ปังสุกุละจีวะรานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งผ้าปังสุกุลจีวร พร้อมกับบริวารทั้งหลายเหล่านั้น แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์ จงรับ ซึ่งผ้าบังสุกุลจีวร พร้อมกับบริวารทั้งหลายเหล่านั้น เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย สิ้นกาละนานเทอญ

คำกล่าวถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มะยัง ภันเต วัสสิกะสาฏิกานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ วัสสิกะสาฏิกานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ซึ่งผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้ แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ซึ่งผ้าอาบน้ำฝน กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้ เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย สิ้นกาละนานเทอญฯ

คำกล่าวถวายสังฆทาน อุทิศกุศลให้ผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต มะตะกะภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ มะตะกะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัญจะ กาละกะตานัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะฯ

ข้าแด่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายภัตตาหารเพื่อผู้ล่วงลับไปแล้ว พร้อมทั้งของอันเป็นบริวารทั้งหลายเหล่านี้แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ซึ่งภัตตาหารเพื่อผู้ล่วงลับไปแล้ว พร้อมทั้งของอันเป็นบริวารทั้งหลายเหล่านี้ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ญาติทั้งหลายด้วย ผู้ล่วงลับไปแล้ว มีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย สิ้นกาลนานเทอญฯ

คำกล่าวถวายทานสลากภัต

อิมานิ มะยัง ภันเต สะลากะภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐาเน ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิ สะลากะภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ปิยะชนานัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะฯ

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายสลากะภัตต์ พร้อมทั้งของอันเป็นบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ซึ่งตั้งไว้ ณ ที่โน้น แด่พระภิกษุสงฆ์ ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ ซึ่งสลากภัตต์พร้อมกับบริวารทั้งหลายเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย แก่ปิยะชนทั้งหลายมีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย สิ้นกาละนานเทอญ

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

อิทัง มะตะกะสะรีรัง อุทะกัง วิยะ สัญจิตัง อะโหสิกัมมังฯ

ขอศพนี้จงให้อโหสิกรรมเหมือนน้ำที่ข้าพเจ้าได้รดแล้วนี้เถิดฯ

คำภาวนาเวลาไปเคารพศพ (จุดธูป)

อะวัสสัง มะยา มะริตัพพังฯ เราก็จะต้องตายแน่ทีเดียว

คำกล่าวทอดผ้าบังสุกุล

นามะรูปัง อนิจจัง นามะรูปัง ทุกขัง นามะรูปัง อะนัตตาฯ

นามรูป ไม่เที่ยง นามรูป เป็นทุกข์ นามรูป เป็นของไม่ใช่ตัวตน ฯ

คำกล่าวเวลาเผาศพ

อะยัมปิ โข เม กาโย, เอวัง ภาวี, เอวัง ธัมโม, เอวัง อะนะตีโตฯ

กายของเรานี้ ต้องเป็นอย่างนี้เหมือนกัน มีอย่างนี้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนี้ไปได้ฯ

คำใส่ขันแก้วทั้ง 3

พุทโธ อะระหัง, ธัมโม ปัจจัตตัง, สังโฆ ยะทิทัง

ขอบูชาคุณพระพุทธเจ้า ผู้เป็นพระอะระหันต์, บูชาพระธรรมเป็นของเฉพาะตัว, บูชาพระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่ง

คำใส่ขันแก้ว 5 โกฐาก

พุทโธ เม นาโถ

พระพุทธเจ้าเป็นที่พึ่งของเราทั้งหลาย

ธัมโม เม นาโถ

พระธรรมเป็นที่พึ่งของเราทั้งหลาย

สังโฆ เม นาโถ

พระสงฆ์เป็นที่พึ่งของเราทั้งหลาย

กัมมัฏฐานัง เม นาถัง

กัมมัฏฐานเป็นที่พึ่งของเราทั้งหลาย

กัมมัฏฐานะทายะกาจะริโย เม นาโถ

อาจารย์ผู้บอกกัมมัฏฐานเป็นที่พึ่งของเราทั้งหลาย

คำโยงข้าวก่อนใส่บาตร

อิมัง โอทะนะปิณฑะปาตังทานัง นิพพานะปัจจะโย โหตุ โน นิจจังฯ

ข้าวบิณฑบาตทานนี้ จงเป็นปัจจัยเพื่อพระนิพพาน แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายโดยเที่ยงแท้แด่เทอญฯ

คำขอลาพระสงฆ์ก่อนกลับบ้าน

หันทะทานิ มะยัง ภันเต คัจฉามะ พะหุกิจจา มะยัง พะหุกะระณียาฯ

พระสงฆ์รับว่า ยัสสะทานิ ตุมเห กาลัง มัญญะถะฯ

ญาติโยมรับว่า สาธุ ภันเต

คำแผ่เมตตาแบบพื้นเมืองเหนือ

อิทัง ทานะกัมมัง นิพานนะปัจจะโย โหตุ โน นิจจัง, อิทัง สีละกัมมัง นิพานนะ ปัจจะโย โหตุ โน นิจจัง, อิทัง ภาวะนากัมมัง นิพานนะปัจจะโย โหตุ โน นิจจัง, ยังกิญจิ กุสะลัง กัมมัง กัตตัพพัง สัพเพหิกุตัง ปุญญัง โน อะนุโมทันตุ สุณันตุ โภนโต เย เทวา อัสสะมิง ฐาเน อาทิคะตา ทีฆายุกา สะทา โหนตุฯ สัพเพ สัตตา สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ มาตาปิตะโร สุขิตา โหนตุ ทุกขา ประมุญจันตุฯ สัพเพ ญาตะกา สุขิตา โหนตุ ทุกขา ประมุญจันตุฯ สัพเพ อะญาตะกา สุขิตา โหนตุ ทุกขา ประมุญจันตุฯ สัพเพ ปิสา จะ สัพเพ ยักขา สัพเพ เปตา จะ สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปะมัญจันตุฯ สัพเพ นักขัตตา

สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปะมุญจัญตุฯ สัพเพ เทวา สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปมุญจันตุฯ สัพเพ อาจะริยุปัชฌายา สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปะมุญจันตุฯ สัพพะสัมปัตติโย สมิชฌันตุ โว ฯ

วันทาหลวงแบบเมืองเหนือ

วันทามิ พุทธัง สัพพะ เมวะ โทสัง ขะมะถะ เม ภันเตฯ วันทามิ ธัมมัง สัพพะ เมวะ โทสัง ขะมะถะ เม ภันเตฯ วันทามิ สังฆัง สัพพะ เมวะ โทสัง ขะมะถะเม ภันเตฯ วันทามิ คะรุอุปัชฌายาจะริเย สัพพะ เมวะโทสัง ขะมะถะ เม ภันเตฯ วันทามิ กัมมัฐฐานัง สัพพะ เมวะ โทสัง ขะมะถะเม ภันเตฯ วันทามิ อาราเม พัทธะสีมัง สัพพะ เมวะ โทสัง ขะมะถะ เม ภันเตฯ วันทามิ เจติยัง สัพพัฏฐาเนสุ ปะติฏฐิตา สะรีระฐาตุโย มะหาโพธิง สะกะ ลัง พุทธรูปัง สะทา นาคะโลเก เทวะ โลเก พรัหมะโลเก ชัมพูทีเป ลังกาทีเป สะรีระธาตุโย เกสะธาตุโย อะระหันตะ ธาตุ โย เจติยัง คันธะกุฎิง จะตุราสีติสะหัสเส ธัมมัก ขันเธ สัพเพสัง ปาทะเจติยัญ จะ อะหัง วันทามิ สัพพะโส ฯ

วันทาน้อย

(ใช้ขอขมา พระมหาเถระ หรือพระเถระผู้ใหญ่ แบบเมืองเหนือ)

วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราธัง ขะมะถะ เม ภันเต มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง สามินา กะตัง ปุญญัง มัยหัง ทาตัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโม ทามิฯ

คำถวายทานวิหาร

ยัคเฆ ภันเต สังโฆ ปฏิชานาตุ มะยัง เอตัง วิหารัง สะปะริวารัง พุทธัสสะ ปูชะนัตถายะ พุทธะสาสเน นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต อิมินา วิหาระทาเนนะ รัตะตัตตะยัสสะ ปูชา

ตอบปัญหา

โดย...ธมฺมวิจาโร ภิกฺขุ

ปัญหาของพ่อหนานอ้าย อ.พาน จ.เชียงราย

ถาม การทำบุญในงานพิธีต่าง ๆ ตามประเพณีการหยาดน้ำ (ตรวดน้ำ) และมีการสวด วันทามิพุทธัง (วันทา 7 บท) เฉพาะวันทามิพุทธัง นั้นไม่เฉพาะการทำบุญอย่างเดียว ใช้สวดในเวลานอนวัดด้วย กระผมมีความสงสัยว่าการสวดคำหยาดน้ำ และสวดวันทา 7 บท ที่ใช้อยู่ในจังหวัดลำพูน ทำไมจึงไม่เหมือนกับจังหวัดอื่น ขอความกรุณาตอบให้หายข้องใจ

ตอบ วันทา 7 บท และคำตรวจน้ำที่จังหวัดลำพูนได้มีการปรับปรุงแก้ไขเป็นเวลานานแล้ว ตั้งแต่สมัยพระเดชพระคุณพระญาณมงคลวัดพระยืนเป็นเจ้าคณะจังหวัดลำพูน ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากครั้งหนึ่งมีพระเถระผู้ใหญ่จากกรุงเทพฯ มาตรวจการคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน ได้มาเห็นพิธีทำบุญของชาวบ้าน ซึ่งมีการตรวจน้ำและสวดวันทา 7 บท ท่านได้ชมเชยว่าดีมากควรรักษาไว้ แต่คำบาลียังมีผิดอยู่บ้างควรแก้ไขให้ถูกต้อง หลังจากที่ได้รับคำทักท้วงจากพระเถระผู้ใหญ่ของจังหวัดหลายรูป มีทั้งพระเปรียญ 6 เปรียญ 7 ร่วมด้วย พร้อมด้วยพระเถระที่เคารพนับถือ เช่น ครูบาวัดพระพุทธบาท ตากผ้า อำเภอป่าซางเป็นต้น ได้มีมติตกลงแก้ไขคำตรวจน้ำและวันทา 7 บท เฉพาะคำบาลีบางแห่งดังนี้

1. วันทา 7 บท เดิมสวดว่า *"วันทามิ พุทธัง สัพพะ เม โทสัง ขะมะถะ เม ภันเต"* คำว่า *"สัพพะ"* เป็นศัพท์ที่ไม่ได้ประกอบวิภัตติ์เหมือน โทสัง

และ เม มีอยู่ 2 ตัว จึงตัดตัวต้นออกเอาไปรวมกับ สัพพะ เป็น สัพพะเมวะ (สัพพัง-เอวะ) แปลว่า "ข้าพเจ้าไหว้อยู่ซึ่งพระพุทธเจ้า ข้าแด่พระองค์ผู้เจริญ ขอพระองค์จงอดซึ่งโทษทั้งปวงแก่ข้าพเจ้าเถิด ฯลฯ

2. เดิมสวดว่า *"วันทามิ คุรุอุปัชฌายาจะริเย"* แก้เป็น *"ครูปัชฌายาจะริเย"* เพื่อให้ถูกต้องตามหลักสนธิ แปลว่า ข้าพเจ้าไหว้อยู่ซึ่งครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ฯลฯ

3. เดิมสวดว่า *"วันทามิ อาราเม พัทธะสีมายัง"* แก้เป็น *พัทธะสีมัง* แปลว่า ข้าพเจ้าไหว้อยู่ซึ่งพัทธะสีมา ในอาราม ฯลฯ

4. เดิมสวดว่า *"เกสาธาตุโย อะระหันตาธาตุโย"* แก้เป็น *เกสะธาตุโย อะระหันตะธาตุโย* ฯลฯ สำหรับคำปรารถนา (คำผาถะนา) และคำตรวจน้ำก็ได้แก้ศัพท์บาลีบางศัพท์ให้ถูกต้องดังนี้

1. คำปรารถนา (คำผาถะนา) เดิมสวดว่า *"อิมัง ทานะกัมมัง นิพาพานะปัจจะโย โหตุโน นิจจัง"* แก้คำว่า *อิมัง เป็น อิทัง* เพราะ อิมัง เป็นทุติยาวิภัตติ์ อิทัง เป็นปฐมาวิภัตติ์ แปลว่า อันว่าการกระทำทานนี้ จงเป็นปัจจัยแห่งพระนิพพานแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายเป็นนิตย์ ฯ

2. คำตรวจน้ำเดิมสวดว่า *"มาตาปิตา สุขิตา โหนตุ ทุกขัปปะมุญจัญตุ"* แก้คำว่า *มาตาบิตา เป็นมาตาปิตะโร* เพราะมาตาปิตา เป็นเอกวจนะ มาตาปิตะโร เป็นพหุวจนะ คำว่า ทุกขัปปะมุญจันตุ แก้เป็น ทุกขาปะมุญจันตุฯ แปลว่า มาดาบิดาทั้งหลาย จงเป็นสุข จงพ้นจากทุกข์

3. คำตรวจน้ำตอนท้าย เดิมสวดว่า *"สัพพะสัมปัตตีนัง สะมิชฌันตุ โว"* แก้เป็น *"สัพพะสัมปัตติโย สะมิชฌันตุ โว"*

ด้วยพระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน อายุ ๗๐ พรรษา ๕๐ อดีตเจ้าอาวาสวัดอุโมงค์ ต.อุโมงค์ อ.เมือง จ.ลำพูน ได้ถึงแก่มรณภาพด้วยโรคชรา ณ ที่วัดอุโมงค์ เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม 2538 คณะสงฆ์ ศรัทธา ศิษยานุศิษย์ ได้ตั้งศพพระคุณท่านบำเพ็ญกุศล ณ วิหารวัดอุโมงค์ตลอดมา พระคุณท่านเป็นพระเถระที่เจริญด้วยอายุพรรษา เป็นที่เคารพนับถือของพระภิกษุสงฆ์ สามเณร ศิษยานุศิษย์ และศรัทธาพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป เพื่อเป็นการสนองตอบซึ่งคุณงามความดี และเป็นการแสดงออกซึ่งความกตัญญูกตเวทีต่อพระคุณท่าน จึงตกลงพร้อมใจกันทำบุญอุทิศกุศลและประชุมเพลิงศพพระคุณท่านตามกำหนดการดังนี้

วันศุกร์ที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๑ ตรงกับเดือน ๖ เหนือ แรม ๑๕ ค่ำ

เวลา ๐๙.๓๐ น. พระสงฆ์ ๒๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ ธรรมนิยามสูตร

เวลา ๑๐.๐๐ น. อาจารย์โอกาสเวนทาน ถวายไทยธรรมแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนา

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ สามเณร เลี้ยงอาหารกลางวันศรัทธาญาติโยม ผู้มาร่วมทำบุญ

เวลา ๑๒.๓๐ น. อาราธนาสรีระศพขึ้นสู่ปราสาท

เวลา ๒๐.๐๐ น. แสดงพระธรรมเทศนา และสวดพระอภิธรรม

วันเสาร์ที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๔๑ ตรงกับเดือน ๗ เหนือ ขึ้น ๑ ค่ำ

เวลา ๐๙.๓๐ น. พระสงฆ์ ๒๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ ธรรมนิยามสูตร

เวลา ๑๐.๐๐ น. อาจารย์โอกาสเวนทาน ถวายไทยธรรมแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนา

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ สามเณร เลี้ยงอาหารกลางวันศรัทธาญาติโยม ผู้มาร่วมทำบุญ

เวลา ๒๐.๐๐ น. แสดงพระธรรมเทศนา และสวดพระอภิธรรม

วันอาทิตย์ที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๔๑ ตรงกับเดือน ๗ เหนือ ขึ้น ๒ ค่ำ

เวลา ๐๙.๓๐ น.	พระสงฆ์ ๓๐ รูป สวดพระพุทธมนต์ ธรรมนิยามสูตร
เวลา ๑๐.๐๐ น.	อาจารย์โอกาสเวนทาน ถวายไทยธรรมแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนา
เวลา ๑๑.๐๐ น.	ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ สามเณร เลี้ยงอาหารกลางวันศรัทธาญาติโยม ผู้มาร่วมทำบุญ
เวลา ๑๒.๓๐ น.	แสดงพระธรรมเทศนา
เวลา ๑๓.๓๐ น.	ทำพิธีทอดผ้าไตรบังสุกุล และผ้ามหาบังสุกุล
เวลา ๑๔.๓๐ น.	ประกอบพิธีประชุมเพลิง พระสงฆ์ ๔ รูป สวดธรรมคาถา เป็นเสร็จพิธี

ฉะนั้น จึงขอเจริญกุศลมายัง คณะสงฆ์ เจ้าคณะสังฆาธิการ ศิษยานุศิษย์ และศรัทธาประชาชน ไปร่วมทำบุญงานประชุมเพลิงศพ พระครูคำแสน ยสวฑฺฒโน ด้วยกุศลจิตพร้อมกัน./

พิมพ์ที่ : **โรงพิมพ์ทิพย์เนตร** 124-126 ศูนย์การค้าทิพย์เนตร อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50100
โทร. (053) 271276, 275675